

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ковшар О.В.
 «__» _____ 2023 р.

Реєстраційний № _____
 «__» _____ 2023 р.

СПІЛЬНА РОБОТА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА СІМ'Ї З
МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ. ПРЕЗЕНТАЦІЯ
СИСТЕМИ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота студентки
 групи ЗДОм-22
 ступінь вищої освіти «магістр»
 спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
 Волкової Катерини Олександрівни

Керівник кандидат філологічних наук,
 доцент Іншаков А. Є.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ	8
1.1. Особливості розвитку мовлення дітей дошкільного віку	8
1.2. Роль сім'ї у мовленнєвому розвитку дошкільників	15
1.3. Вплив закладу дошкільної освіти на розвиток мовлення вихованців ..	21
Висновки до розділу 1	24
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З СІМ'ЄЮ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	27
2.1. Методи спільної роботи закладу дошкільної освіти та сім'ї щодо розвитку мовлення дітей дошкільного віку	27
2.2. Форми взаємодії закладу дошкільної освіти та батьків у мовленнєвому розвитку дитини	32
Висновки до розділу 2	38
РОЗДІЛ 3. СПІЛЬНА РОБОТА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА СІМ'Ї З МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ..	39
3.1. Дослідження рівня зацікавленості та обізнаності батьків у мовленнєвому розвитку дитини та взаємодії з закладом дошкільної освіти.	39
3.2. Групові форми взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї з мовленнєвого розвитку дітей	43
Висновки до розділу 3	57
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ	67

ВСТУП

Актуальність дослідження. Актуальність дослідження виражається у важливості вчасного і повноцінного розвитку мовлення дітей у дошкільному віці, що є однією з ключових передумов нормального розвитку та успішного навчання в школі. Для досягнення повноцінного мовленнєвого розвитку дошкільників необхідна тісна співпраця між закладами дошкільної освіти та сім'ями вихованців, оскільки вже доведено, що найкращі результати досягаються, коли педагоги та батьки працюють разом. Ця співпраця являє собою взаємодію між ними, коли батьки спільно працюють із педагогами дошкільної установи та включаються у вирішення освітніх проблем своїх дітей. Для досягнення спільної мети важливою є участь обох сторін, що передбачає встановлення двостороннього зв'язку.

Важливе місце в системі дошкільної освіти відводиться взаємодії між освітньою установою та сім'єю, що сприяє підвищенню педагогічних можливостей всіх учасників освітнього процесу, а особливо педагогічної культури батьків. Ця співпраця впливає на підвищення рівня виховання та розвитку дошкільників, зокрема, на розвиток їхнього мовлення.

Правильна, чітка та емоційно забарвлена мова є важливою передумовою для всебічного і повноцінного розвитку дитини. Чим багатший словниковий запас дитини, тим легше їй виражати свої думки, ставити зрозумілі запитання, краще розуміти оточуючих, формувати взаємовідносини з однолітками та дорослими. Саме тому необхідно докласти зусиль з обох сторін для формування чистого та правильного мовлення дітей.

Виховання та розвиток дошкільників неможливі без тісного співробітництва між сім'єю та закладом дошкільної освіти. Сім'я є важливим фактором соціалізації дитини, особливо у контексті мовленнєвого розвитку, і впливає на цей процес. У зв'язку з тим, що діти проводять значну частину дня у дошкільних установах, який є першим шаблоном в освітній діяльності дитини на вихователів лягає важливе завдання – закласти основу для

повноцінного розвитку та навчання дитини. Участь сім'ї в розвитку мовлення дитини розпочинається вже з моменту її народження, і продовжується навіть зі вступом до дошкільної установи. Важливо переконати батьків, що їхня роль у розвитку мовлення дитини є надзвичайно важливою і що без їхньої підтримки старань закладу дошкільної освіти буде недостатньо. Основні цілі співпраці педагогів та батьків з мовленнєвого розвитку дошкільників передбачають об'єднання зусиль дорослих для забезпечення успішного розвитку мовлення кожної дитини, виокремлення пріоритетних напрямків цього розвитку, добір найефективніших методів та форм у роботі з мовленнєвого розвитку, надання можливості батькам використовувати набуті педагогічні знання в сімейному вихованні, формуванні бажання у взаємодії зі своїми дітьми з розвитку мовлення.

Співпраця між дошкільною установою та сім'ями дошкільників слугує формуванню важливих комунікативних навичок у дітей, що дозволить їм вільно виражати свої думки, почуття та потреби, сприятиме розвитку соціальних навичок у дошкільників, включаючи здатність спілкуватися, співпрацювати та взаємодіяти з однолітками. Спільна робота педагогів з сім'ями підвищує батьківську обізнаність та розуміння важливості розвитку мовлення дітей, тим самим може сприяти більшій активності членів родини вихованців у цьому процесі.

Вважаємо головною метою співпраці закладу дошкільної освіти і батьками вихованців полягає в установленні довірчих та тривалих відносин між усіма учасниками освітнього процесу, а саме: дітьми, батьками та педагогами. Для плідної співпраці необхідно використовувати усі можливі форми взаємодії, як традиційні так і більш сучасні. При плануванні спільної роботи із батьками дошкільників, педагогам необхідно враховувати індивідуальні особливості кожної родини, брак вільного часу батьків та зміни в країні на теперішній момент.

Підкреслюючи все вище сказане, досліджувана тема нашої кваліфікаційної роботи зберігає свою актуальність і на теперішній час і

потребує більш детального вивчення та аналізу особливостей співпраці дошкільної установи та родин вихованців з розвитку мовлення. Окреслені дві важливі складові впливу на розвиток мовлення дитини дошкільного віку відіграють важливу роль у набутті знань та уявлень про світ, що їх оточує. Взаємодіючи разом вони мають вагомий вплив на загальний і мовленнєвий розвиток дошкільників.

Наголосимо, що значимість співпраці між закладом дошкільної освіти і сім'єю вже достатньо чітко визначена в сучасних дослідженнях. Проте, взаємодія цих двох складових набуває особливого сенсу, оскільки вони мають різні уявлення щодо її прояву. Вихователі вбачають спільну роботу як допомогу батькам, яка сприятиме покращенню перебігу освітнього процесу, формуванню у батьків навичок ефективної співпраці з власною дитиною. Батьки ж сприймають діяльність вихователів як один з головних важелів впливу на загальний розвиток дитини, інколи, навіть перекладаючи на вихователів свої обов'язки відносно виховання дітей. Особливо це стосується розвитку мовлення дошкільників. Тому, споглядаючи реальність взаємодії, враховуючи обставини теперішнього часу, вбачаємо необхідність подальшого дослідження визначеної проблеми.

У кваліфікаційній роботі розглянемо важливість та переваги такої спільної роботи, а також виділимо ключові аспекти її впровадження для досягнення найкращих результатів з розвитку мовлення у дітей дошкільного віку.

Мета дослідження. Полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному впровадженні різних аспектів взаємодії між закладами дошкільної освіти та сім'ями, спрямованими на розвиток мовлення дітей дошкільного віку; віднайти найбільш ефективну форму роботи для цього конкретного напрямку діяльності; провести дослідження рівня довіри та співпраці між дошкільною установою та батьками; збір статистичних даних та їх аналіз.

Завдання дослідження:

1. провести аналіз сучасної науково-дослідної літератури, що стосується теми дослідження та розглянути особливості розвитку мовлення у дітей дошкільного віку;
2. визначити особливий вплив родинного спілкування та з'ясувати як впливає заклад дошкільної освіти на розвиток мовлення дошкільника;
3. розглянути специфіку співпраці між дошкільною установою та сім'єю в напрямку розвитку мовлення дітей дошкільного віку;
4. провести анкетування з досліджуваного питання із батьками вихованців; обґрунтувати важливу роль обраних групових форм спільної взаємодії між закладом дошкільної освіти та сім'єю у підтримці мовленнєвого розвитку дітей.

Об'єкт дослідження – розвиток мовлення дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження - спільна робота закладу дошкільної освіти та сім'ї з розвитку мовлення дошкільників.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети і завдань використано різноманітні педагогічні методи дослідження, включаючи: теоретичні, емпіричні, статистичний аналіз.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані в ході дослідження висновки та статистичні дані можуть бути корисними для студентів під час проходження педагогічної практики в закладах дошкільної установи або для наукового дослідження, пов'язаного з цією тематикою. Також, вихователям для побудови плану плідної взаємодії із батьками вихованців, зокрема розвитку мовлення дітей.

Апробація результатів дослідження.

1. За першим та другим розділами кваліфікаційної роботи були опубліковані тези та представлені у: «Збірник наукових і науково-методичних праць студентів до III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Наукові здобутки студентів з дошкільної та спеціальної освіти» Криворізького державного педагогічного університету.

2. Публікація статті на I Міжнародній науково-практичній конференції INNOVATIVE DEVELOPMENT OF SCIENCE, TECHNOLOGY AND EDUCATION, яка проходить з 19-21.10.2023 у Ванкувері, Канада.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з розділів, загального висновку, список використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи – 69 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

1.1. Особливості розвитку мовлення дітей дошкільного віку

Мова є неповторним засобом залучення людини до культурних цінностей та надбань різних поколінь, основа розумового розвитку дитини.

Вже з перших років життя необхідно виховувати в дитини інтерес до рідної мови, крилатих виразів, образних слів та словосполучень, фразеологізмів і прислів'їв, бажання та прагнення до відмінного володіння мовою – це надійний шлях розвитку яскравого, емоційного та виразного мовлення, формування високоморальної особистості, людської гідності [10, с. 5].

Розвиток мовлення дошкільників є одним із ключових факторів становлення особистості у цьому віці. Психічний рівень розвитку характеризує ступінь сформованості пізнавально-дослідницьких та соціальних навичок дитини – потреб і інтересів, знань, умінь, а також інших психічних якостей, що є основою особистості. Своєчасне опанування мовою – є фундаментом розумового розвитку дитини, запорука її повноцінного, вільного та невимушеного спілкування з навколишнім світом. Змістовне, чітке, правильне, виразне мовлення дає можливість дитині широко використовувати мову для спілкування та пізнання. Процес розвитку мовлення є індивідуальним для кожної дитини. Основні аспекти вербалізації включають оволодіння усним мовленням, перетворення пасивного словника в активний, розвиток розуміння висловленого та зверненого мовлення, вираження власних думок і почуттів через вербалізацію [18, с. 294-299].

Розвиток мовлення дошкільників являє собою непростий психічний процес, що не зводиться до звичайного продукування почутої мови дитиною. Цей процес окреслюється мірою набутих знань, сформованості умінь та навичок дитини і проявляється в соціальній та інтелектуальній активності

серед оточуючих її людей (однолітки, рідні, знайомі). Для створення найбільш сприятливого середовища для розвитку мовлення дітей, педагогам варто застосовувати різноманітні методи та форми взаємодії, такі як заняття з розвитку мовлення, використовувати ігри та створювати проблемні ситуації.

Знайомлячи дошкільників з літературою та фольклором, опановуючи рідну мову, вони єднаються з історичною та культурною спадщиною свого народу.

Освітній напрям «Мовлення дитини», важливість якого описано у змісті інваріантної частини Державного стандарту, займає особливе місце з огляду на роль мови і мовлення в житті людини. У редакції Базового компонента дошкільної освіти за 2021 рік, мовленнєвий розвиток, подано як один з основних освітніх напрямів. У центрі уваги знаходиться цілісний підхід до формування мовленнєвої компетентності, який охоплює всі її складові і спрямований на становлення мовленнєвої особистості дитини дошкільного віку. Мовленнєва компетентність розглядається як здатність дитини виражати свої думки та звернення, використовуючи як вербальні, так і невербальні засоби [12, с. 3-8; 4, с. 18-21].

Базовий компонент дошкільної освіти (2021 рік) у варіативному складнику в освітньому напрямі «Мовлення дитини. Основи грамоти» розкриває мовленнєву компетентність, як здатність дитини до фонематичного сприйняття, звукового аналізу елементів мови, готовність до письма, друкування і читання свого імені, простих слів [4, с. 28-29].

Слово є фундаментальною основою розумового розвитку та скарбницею всіх знань. Під час навчання мовленню та засвоєння мови, дитина опановує систему знань та соціально прийняті норми поведінки, що становлять основу її життєвої компетентності. Вдалим є висловлювання докторки педагогічних наук О. Кононко, що дитина вивчає науку та мистецтво життя серед інших людей. Отже, розвиток мовлення дитини завжди займатиме головне місце в дошкільній освіті. Виховання мовної

особистості дитини є основною метою дошкільної лінгводидактики [28, с. 209-212].

Проблему мовленнєвого розвитку дошкільників дослідники описують як відкриту систему, що змінюється, наголошують на тому, що мотиваційні зміни, умови надання освітніх послуг в першу чергу впливають на процес удосконалення розвитку мовлення та комунікативної діяльності дошкільників.

Розвиток мовлення у дошкільників пов'язаний з комунікативно-пізнавальною функцією мови, це означає, що важливо вчити дітей навичкам та вмінням спостерігати за об'єктами навколишнього світу, порівнювати їх та проводити дослідження. Результати цього процесу спостереження відображаються у мовленні, тому важливо розвивати навички спостереження.

В сучасних Програмах розвитку дитини все більше і більше наголошується на комунікативно-мовленнєвій компетентності. Вона тісно переплітається з мовленнєвою, комунікативною, емоційною, інтелектуальною та творчими сферами особистості.

Аналізуючи за останні роки літературні джерела, можна констатувати, що вже багато років і на сьогоднішній день проблема розвитку мовлення дітей дошкільного віку зберігає свою актуальність. Зауважимо, що цій проблемі присвячують свої дослідження та активно займаються її вивченням, як початківці, так і відомі вчені.

Серед науковців сучасності, які досліджували проблему мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку, виокремимо: Н. Гавриш, А. Богущ, І. Луценко, Н. Бондаренко, Ю. Рібцун, Н. Харченко, Т. Бондаренко, І. Товкач, І. Мартиненко, О. Рейпольска, О. Полєвікова, І. Шевченко.

У посібнику «Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника» Т. Піроженко описує комунікативно-мовленнєву компетентність дитини як комплексну системоутворювальну характеристику. Ця компетентність виявляється через емоційні, когнітивні та лінгвістичні досягнення, які, в свою

чергу, дозволяють оцінити розвиток дитини в цілому. Авторка також пропонує пошук педагогічної моделі, яка сприяє розвитку здібностей дитини та її внутрішнього «Я» через організацію діяльності, з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини [33, с. 5-7]. В статті звертається увага на умови, які формують та сприяють мовленнєвим досягненням дитини, такі як сімейні та стосунки в закладі дошкільної освіти, ставлення оточуючих та самостійне ставлення дитини до себе. Т. Піроженко пропонує технологію мовленнєвого спілкування, ґрунтовану на принципі діяльнісного підходу до особистісного розвитку, який не розмежовується за окремими галузями. Через спілкування дитина не лише збагачує свій досвід, отримуючи його від інших, але й ділиться ним, що сприяє формуванню власної особистості та поважному ставленню до оточуючих.

У статті А. Богуш розглядаються особливості розвитку мовлення у дітей дошкільного віку, які включають такі аспекти:

- кожна дитина самостійно будує свою мовну систему і виявляє велику творчу активність у цьому процесі;
- значну роль у цьому процесі відіграє так званий «інпут» – мовленнєвий матеріал, який дитина переробляє. В першу чергу згаданий матеріал постачається матір'ю. Отже, саме вона відіграє вирішальну роль в успіху засвоєння дитиною рідної мови;
- дослідження розвитку мовлення дітей неможливе без аналізу їх предметно-практичної діяльності, в якій вони використовують мовні навички;
- когнітивний розвиток дитини безпосередньо пов'язаний з її мовленнєвим розвитком;
- комунікативна компетентність формується вже на ранніх стадіях мовленнєвого онтогенезу під впливом запитань під час оволодіння дитиною діалогічним мовленням [7, с. 180-191].

У дитини в перші три роки розвиваються всі функції мови, а з нею і мислення. Педагогами та психологами окреслені періоди мовленнєвого

розвитку, серед яких вирізняють наступні:

1 рік. Являється періодом початку активного мовлення дитини. Малюк все більше проявляє інтерес до навколишнього світу. Здатність до наслідування дорослих та оточуючих близьких людей продовжує розвиватися. Збагачується словниковий запас слів, які вона розуміє. У цьому віці найпоширенішими є короткі фрази, що містять два-три слова. Вони є простими та не є правильно граматично оформленими.

2 роки. Позитивні зрушення у їх психічному розвитку сприяють власному мовленнєвому розвитку, що впливає на всі аспекти психічних процесів, включаючи відчуття, сприйняття та пам'ять.

У віці двох до трьох років активно формується фразове мовлення. Активно зростає та збагачується словниковий запас. Діти цього віку грають в колективні ігри та наслідують однолітків.

3 роки. На четвертому році свого життя діти в основному використовують у мовленні прості речення (поширені і непоширені). Поступово починають користуватись складними. У віці трьох років дошкільники починають засвоювати граматичну будову мовлення:

- освоєння відмінкових закінчень;
- узгоджують іменник з прикметником;
- використовують частково прийменники (на, у);
- застосовують у мовленні форми однини та множини іменників.

Розпочинає формуватися діалогічне мовлення. Розвиток мовлення у дітей четвертого року життя відбувається стрімко. Активний словник у цьому зростає буквально щогодини. Дошкільник називає своє ім'я, стать і вік; розуміє значення простих прийменників. Недостатньо ще сформовані фонематичні процеси: діти можуть плутати звуки, схожі за артикуляцією та звучанням.

Дитина може оцінити свою і чужу вимову, розуміє прочитані короткі казки і розповіді з опорою на картинки і без них, ставить запитання дорослим про значення слів. Дошкільник використовує нові запитання: «Чому», «Для

чого?», що вказує на достатньо високий рівень розвитку не лише його мислення, але й мови.

4 роки. Відслідковується значне покращення мовленнєвого розвитку. Дошкільник розуміє назви багатьох оточуючих предметів, може класифікувати їх у різні групи та називає їх. У своєму мовленні можуть використовувати як прості, так і складні речення, причому прості речення є найпоширенішою формою висловлювання своїх думок.[14;15].

Дошкільник може добре вимовляти слова двоскладові, але може допускати помилки, коли вимовляє слова з трьох-чотирьох складів. Ці помилки можуть включати перестановку складів, пропуск деяких приголосних звуків всередині слова, пропуск цілого складу, неправильне використання відмінкових закінчень та некоректне узгодження слів між собою.

5 років. Словниковий запас дитини складає понад 1500 слів. Дитина активно використовує практично майже всі частини мови у своїх висловлюваннях і поступово освоює узагальнюючі слова. Незважаючи на інтенсивний розвиток граматичної будови мовлення, деякі граматичні помилки можуть залишатися: інколи слова можуть бути неправильно узгоджені між собою у висловлюваннях, а також може ще спостерігатись невірне використання відмінникових закінчень.

В цьому віці дитина обмірковує оточуючі її предмети, починає виражати власні думки щодо якихось подій. Взаємодіючи із дорослими та з їх допомогою дошкільник відтворює невеликі вірші, переказує казки. На цьому етапі розвитку більшість дітей демонструють покращення звуковимов в словах: правильно вимовляють свистячі звуки (ц, с, з) і починають промовляти шиплячі звуки (ш, ч, ж), але ще можуть замінювати їх один одним. Звук «р» у цьому віці діти ще можуть заміщати на л або ль, й [14; 9, с. 6-10].

А. Богуш у статті «Мовленнєвий портрет п'ятирічної дитини» описує рівень мовленнєвого розвитку 5-річної дитини, що може допомогти у роботі

з дітьми як педагогам так і батькам, характеризує нормативні вимоги до мовлення: звукову вимову, лексичний, морфологічний, семантичний, синтаксичний розвиток та граматичну будову мовлення. Дає визначення терміну «мовленнєва особистість дитини» - дитина, у якої сформована фонетична, лексична, граматична, діалогічна та комунікативна компетентність; вміє адекватно й доречно спілкуватися рідною мовою в різних життєвих ситуаціях: розповідати, пояснювати, оцінювати, розмірковувати, використовувати інтонаційні, мовні, так і позамовні засоби виразності, етикетні форми спілкування; слідує за власним мовленням і мовленням інших та має особистий творчий підхід до вираження думок за допомогою мовлення. [9, с. 6-10].

А. Богуш зазначає, що мовлення стає предметом уваги дитини – вона активно грається словами, римами, експериментує, задовольняючи свої особистісні та пізнавальні потреби. Завершується становлення фонематичного мовлення [6, с. 22-25].

Вже не зустрічаються пропуски у словах, перестановки звуків і складів; винятком можуть бути лише деякі важкі незнайомі слова. Використовуються всі частини мови у реченні. Дитина засвоює всі звуки рідної мови і правильно вживає їх у мовленні.

Використовують антоніми, синоніми, багатозначні слова. Опановуються граматичні правила зміни слів і поєднання їх у речення. Розвивається мовна і мовленнєва увага, логічне мислення та інші психологічні передумови, такі необхідні для подальшого розвитку дошкільника, його успішного навчання в школі.

Діти самостійно переказують казки, складають розповідь, що підкреслює оволодіння одним з найскладніших видів мовлення – монологічним мовленням. Виникає внутрішнє мовлення, яке стає способом формування й функціонування внутрішніх розумових дій. Розвивається чуття мови, яке допомагає:

- успішно користуватися мовою;

- коректувати помилки свого мовлення;
- знаходити такі помилки в мовленні інших [14].

6-7 років. У віці шести-семи років словник дитини розширюється та налічує від 2500 слів. Висловлювання дитини стають більш повними і точними. У мовленні з'являються слова, що вказують на якість предметів і матеріалів, з яких вони зроблені. У своїй мові використовує як споріднені за значенням слова так і протилежні. Шестирічна дитина правильно узгоджує іменники з іншими частинами мови. Дошкільник вже не переставляє склади місцями і не пропускає їх. Вимова на цьому етапі розвитку також покращується: більшість дітей вже правильно вимовляють шиплячі звуки (ш, ч, ж) та звуки «р» і «р'ь». Однак іноді ще можуть виникати заміни або неправильна вимова деяких складних звуків [15; 11].

Процес розвитку мовлення у дітей дошкільного віку представляє собою складний психологічний етап їхнього зростання, що потребує і від фахівців закладу дошкільної освіти так і від сім'ї серйозного й ґрунтовного підходу. Це важливо, оскільки успішний розвиток мовлення є ключем до подальшого навчання та формування дитини як всеосяжно розвиненої особистості.

Необхідність у розвитку мовленнєвого спілкування формується під час повсякденної діяльності дитини та є результатом її взаємодії з соціальним оточенням. У розвитку мовлення дошкільників ключову роль відіграють дорослі, зокрема батьки та вихователі дошкільного закладу. Успіхи дітей у розвитку мовлення значною мірою залежать від культури мовлення дорослих, їхнього способу спілкування з дитиною та відділеного часу для цього.

1.2 Роль сім'ї у мовленнєвому розвитку дошкільників

Вплив родинного виховання на формування особистості дитини є досить актуальним на сьогоднішній день. Питання впливу сім'ї на мовленнєвий розвиток дитини розглядали як вітчизняні так і зарубіжні

педагоги, такі як: І. Огієнко, С. Русова, Я. Коменський та інші. На сучасному етапі продовжують досліджувати дану проблему А. Богуш, А. Гончаренко, Т. Піроженко та інші [22; 32; 1; 27].

Сім'я — перший щабель засвоєння дитиною рідної мови. Вона є основою і головним інструментом для морального, інтелектуального, емоційного, естетичного розвитку дитини і сприяє формуванню її як гармонійно розвиненої особистості.

Сучасна сім'я як суспільно важливе угруповання налічує достатньо велику кількість функцій, зокрема:

1. Виховна функція сім'ї полягає у формуванні особистості дитини, систематичному психолого-педагогічному впливі сім'ї на неї, самореалізації батьків у дітях. Завдяки впровадженню цієї функції, родина сприяє соціальній адаптації молодших поколінь та готує їх до майбутнього життя.

2. Функція господарсько-побутових відносин полягає в суспільному відтворенні ресурсів для життя, управлінні власним господарством, утриманні власного бюджету та організації споживчої діяльності з метою задоволення різноманітних людських потреб.

3. Функція інтелектуального спілкування стає особливо складною через обмежений час і швидкий темп сучасного життя, відсутність духовної близькості та емоційного контакту між подружжям, а також відсутність спільності у поглядах і життєвих цінностях. Забезпечення взаєморозуміння, як основи у сімейних відносинах, виступає основною метою інтелектуального спілкування.

4. Зміцнення внутрішньо-сімейних зв'язків значно полегшується завдяки функції психологічного розвантаження, яка включає в себе емоційно-психологічну підтримку для кожного члена сім'ї, вміння збагатити вільний від роботи час, спільні емоційні стани та загальну взаємодію всієї родини [32, с. 1].

О. Кононенко описує у навчальному посібнику сім'ю як перший та найвагоміший, незамінний інститут соціалізації дитини перших років життя

[26, с. 46].

Від народження дитину оточує навколишній світ, який включає природу, людей і предмети. Спілкування, особливо в родині, має велике значення на цьому етапі. Дитина прислухається до ніжного і лагідного голосу матері, і для немовляти особливо важливим у цьому віці емоційно забарвлене спілкування, яке виражається через усмішки та погляди батьків і близьких. На даному етапі розвитку дитини особливу увагу приділяють характеристикам голосу, таким як сила, висота і інтонація. Малюк розрізняє та розуміє мову емоцій і почуттів. Чим більше ця мова виразна емоційно, тим легше дитині буде спілкуватися з іншими людьми, оскільки з часом її коло спілкування розшириться.

Коли дитина починає взаємодіяти з дорослими і однолітками, процес спілкування зазнає змін. Мовлення стає більш різноманітним за допомогою використання жестів, міміки, а також вираженням емоцій. Користуючись мовою як засобом спілкування, дитина входить у світ людської культури та слова. Розвиток мовленнєвих навичок дошкільника формується в процесі спілкування з оточуючими його людьми.

Як описано у методичному посібнику А. Богуш, залежно від переважання тих чи тих засобів мовлення виокремлюють мовленнєвий, немовний та комбінований види спілкування. Мовленнєве спілкування – найбільш досконалою формою спілкування [8, с. 18]. Вираження думок за допомогою мовлення має суттєве значення у житті кожної людини.

У сім'ї дитина формує навички правильного мовлення. Роль батьків у загальному та мовленнєвому розвитку своєї дитини має велике значення для її майбутнього. Важливо навчати мовленню, починаючи з особистого прикладу. Протягом перших років життя дитини відповідальність за розвиток її мовлення покладається на родину.

У ранньому віці починається мовленнєве виховання дитини. Як і всі хороші навички, навички правильної мови набуваються в сім'ї. Все, що роблять батьки для загального та мовленнєвого розвитку свого малюка,

незабутнє для нього самого. Розвиток мовлення дитини та її художніх смаків, що закладається в сім'ї, має велике значення для подальшого життя.

Упродовж всього життя мова будь-якої людини збагачується і покращується, а найважливішим періодом її розвитку є період дитинства, коли відбувається інтенсивне освоєння культури мовлення, засобів мови, форм і функцій мови, письма і читання.

З вадами мовлення важко працювати як педагогам, так і самій дитині. Тому важливим є те, що і в якому стані сприйме на слух дитина в найбільш сприятливі роки її життя. У цей час закладається основа, на якій пізніше будується все мовлення малюка.

Усі старання та увага батьків повинні бути направлені на те, щоб діти чули мову чітку, правильну і логічно послідовну, без вад та помилок.

Забезпечення батьками позитивного мовленнєвого прикладу, а саме: грамотність, багатий словник, емоційна забарвленість, відсутність образливих слів, оптимальний тон, індивідуалізоване звернення до дітей; стимулювання дітей до вираження своїх почуттів засобами мовлення, створення мовленнєвих ситуацій, сприяють формуванню мовленнєвої особистості в дошкільному дитинстві, розвитку мовленнєвого самовираження [1, с. 140-156].

Доктор педагогічних наук Т. Жаровцева наголошує на особливих вимогах до мовлення членів сім'ї, які б мали розвивальний вплив на дітей дошкільного віку. З-поміж них є такі:

1. Мова дорослих повинна бути виразною та правильною, слова мають логічно поєднуватися один з одним за змістом та формою. Для найменших дітей особливо важлива інтонація. Бідність інтонації може сповільнити розвиток мовлення і ускладнити сприйняття словесної інтонації. Дитині важко буде адаптуватися до різних життєвих ситуацій, якщо не розрізнятиме інтонаційні відтінки мови співрозмовників.

2. Важливо контролювати ритм голосу та швидкість вимови. Мова не повинна бути надто гучною або швидкою, але також не повільною. Занадто

швидка або гучна мова може викликати втому, навіть у дорослих.

3. Мова має бути лаконічною та чіткою. Занадто багатослівна і невиразна мова ускладнює розуміння та призводить до втрати значущості висловлювань. Таке мовлення сповільнюватиме формування у дитини адекватних реакцій на звертання [17, с. 257-262].

Підштовхуючи, підводячи дитину до запитань, зростає та розвивається її пізнавальна активність, забезпечується її повноцінний розвиток. Знімаючи з себе відповідальність, передаючи її навчальним закладам, батьки наносять чималу шкоду своїм дітям.

Саме у сім'ї закладається ставлення та любов до художньої літератури. Домашні розповіді в сімейному колі, сімейні читання, живі, емоційні бесіди дітей з батьками та оточуючими їх людей дають напрямок літературному розвитку мовлення дітей.

Сім'я, у якій приділяється значна увага вивченню художньої літератури, високо шанується знання рідної мови та її використання в повсякденному житті, де можна почути художнє слово, розвивається літературне багате мовлення, чітке, виразне, образне. Родина, у якій підтримується навіть незначна зацікавленість літературними знаннями, мовлення дитини буде розвиватися правильно і всебічно, що дасть поштовх до формування здорових смаків і навичок.

Підґрунтям успішного шкільного навчання є опанування та використання дітьми дошкільного віку правильного мовлення.

Від того, яким було дитинство, хто в дитячі роки вів дитину за руку, що увійшло до його серця та розуму, те що оточує його, – від цього усього залежить те, якою людиною стане сьогоднішній малюк (В. Сухомлинський) [38, с. 73].

У ранньому віці дитини формування мовлення є не просто збагачення словника, а це складний нервово-психологічний процес, який протікає у тісній взаємодії дитини з оточуючим середовищем і в постійному спілкуванні з дорослими. Головною вимогою повноцінного розвитку мовлення малюка є

те, яке мовлення він наслідує. Отже, мовлення дорослих має бути: правильним, простим, різнобарвним, розбірливим, повторюваним, живим [33, с. 52-56]. Важливо створити такі умови, щоб розвиток осмислення мовлення відбувався ефективно, а саме постійне спілкування з дитиною, єдині вимоги до мовленнєвого спілкування з малюком усіх близьких дорослих, організація спеціальних вправ та ігор з поступовим ускладненням мовленнєвого спілкування. Доцільно використовувати усі звичні режимні моменти для спілкування з дитиною, такі як годування, одягання, прогулянки, купання, підготовка до сну тощо.

Головним чинником комунікативно-мовленнєвого розвитку дитини є родинне спілкування. В період раннього дитинства для розвитку дитини особливого значення набувають його взаємовідносини з мамою, найближчою і важливою людиною в її житті. Саме родинне спілкування, його особливості відіграють основну роль у становленні емоційного та психічного розвитку, пізнавальної активності дитини.

Батьки, звертаючись безпосередньо до своєї дитини, таким чином спонукають її відповідати, а вони в свою чергу уважно прислухаються до мовлення рідних. У такі моменти важливим є зоровий контакт дорослого і дитини. Дивлячись прямо на мовця, дитина краще спостерігатиме та перейматиме артикуляцію дорослих. Отже, батькам необхідно більше часу приділяти для спілкування з дітьми, гратися разом з ними, розповідати казки та повторювати невеличкі віршики, заохочувати дітей до правильної вимову звуків, слів, речень загалом, виконувати поради вихователя, закріплювати досягнуті успіхи.

Залишається важливим і на сьогоднішній день виявлення способів покращення батьківської ефективності у вихованні та всебічному розвитку дітей, включаючи розвиток мовлення. З одного боку, це вимагає розробки механізмів, які допоможуть батькам, а з іншого боку, сприятиме використанню набутого ефективного батьківського досвіду та самоаналізу

при взаємодії із педагогами закладів дошкільної освіти. Тому ця проблема вимагає подальших досліджень [13, с. 62-64].

1.3. Вплив закладу дошкільної освіти на розвиток мовлення вихованців

Головним завданням освіти в нашій країні є всебічний розвиток дитини як особистості, підтримка розвитку її талантів та розумових здібностей. Важливу роль у досягненні цієї мети відіграє дошкільна освіта, оскільки саме в цей період дитина вчиться жити серед людей та формує основи розуміння світу та світогляду.

У змісті Базового компонента дошкільної освіти за 2021р. наголошується на важливості переосмислення підходів до структурування навчального процесу, зокрема щодо форм та методів розвитку мовлення у дітей [4, с. 28-31].

На сьогоднішній день дуже важливо, усвідомлення педагогами своєї ролі у формуванні та розвитку мовлення дошкільників. Прагнути до успішного виконання своїх обов'язків, уміти ставити запитання, які сприятимуть розвитку мислення у дітей, створювати позитивну та емоційно сприйнятливую атмосферу в групі, де панує взаємодовіра та зацікавленість у успіхах кожного вихованця. Для досягнення цієї мети одночасно зі звичайними освітніми методами, використовувати безліч інноваційних підходів до розвитку мовлення дошкільників, таких як організація словесних подорожей у світ казки, фантазії, мистецтва, звуків.

На успішний розвиток мовлення у стінах дошкільної установи впливає мовленнєве середовище. Воно вважається розвивальним, коли рівень мовлення дорослих, які оточують дитину, є належним для її віку та сприяє навчанню і розвитку мовленнєвих навичок. Основними завданнями розвивального мовленнєвого середовища є стимулювання комунікативних потреб, створення умов для розвитку мовленнєвих здібностей дитини,

передача загальнолюдських цінностей і культурних навичок спілкування, допомога дитині у пристосуванні до взаємодії з дорослими та однолітками, а також надання послідовності та неперервності у процесі формування комунікативної компетентності у закладі дошкільної освіти [38, с.294-304].

Коли дитина приходить у дошкільний заклад, вона стикається з новим соціальним оточенням зі своїми нормами та правилами поведінки, відмінні від родинних. Пристосовуючись до нових умов перебування у закладі дошкільної освіти, дитина соціалізується, що в подальшому позитивно впливатиме на її дорослішання. Основною функцією дошкільної установи як освітнього закладу є сприяння загальному та мовленнєвому розвитку.

Систематична робота та підтримка з боку вихователів у процесі розвитку мовлення дітей, педагогічний підхід до вивчення мови повинні прослідковуватись в основі всієї системи виховання у дошкільних установах. Враховуючи, що діти дошкільного віку засвоюють мову завдяки усному спілкуванню з оточуючими їх людьми, вихователям важливо звернути увагу на такі моменти:

1. Мова вихователя служить прикладом для дітей у різних аспектах, зокрема у щоденному усному спілкуванні, яке є основою діалогу дитини з педагогом.

2. Під час навчальних занять діти слухають мову вихователя, що допомагає їм в оволодінні рідною мовою. Допущення вихователем граматичних або лексичних помилок, може негативно вплинути на якість їхнього спілкування з дітьми [13, с. 62-64].

Питання щодо впливу закладів дошкільної освіти та ролі вихователів у навчанні дітей правильного, виразного, чіткого мовлення на сьогодні актуальне і описане в науковій та педагогічній літературі. Серед вчених, які досліджували цю проблему, можна відзначити таких авторів, як А. Богуш, А. Залізник, М. Дешко, О. Попович, Н. Маліновська, Т. Маркотенко, Л. Рожанська, О. Артюхова.

Вплив закладу дошкільної освіти на розвиток мовлення дитини безпосередньо пов'язаний з навчанням дошкільників. Цей процес складається зі спеціальних завдань, включаючи формування навичок правильної виразної вимови, збагачення активного словника, поліпшення граматичної правильності мовлення, розвиток навичок розмовного мовлення та діалогічного спілкування, вдосконалення навичок складання зв'язних висловлювань, розвиток інтересу до художньої літератури і підготовку до навчання дітей грамоти.

У дошкільних освітніх закладах діти вивчають рідну мову, як важливий компонент комунікації. Вихователь виступає наставником та взірцем в цьому процесі, який постійно перебуває у фокусі уваги дітей, спілкуючись з ними. Він є прикладом рідного мовлення для дітей і, отже, важливо, щоб його мовлення було правильним та чітким.

Серед вимог, які ставляться до мовлення педагога закладу дошкільної освіти, виокремлюють такі:

1. **Правильність:** мова вихователя повинна відповідати мовним нормам, включаючи правильну літературну вимову, утворення та зміна слів.

2. **Точність:** промовець має точно передавати необхідну інформацію. Вихователю важливо акцентувати увагу на смисловому аспекті мовлення, що сприяє розвитку у дітей навичок правильного вживання слів.

3. **Логічність:** мовлення повинно включати слова, що логічно пов'язані та мають зв'язок між собою. У дітей дошкільного віку формуються уявлення про структуру мовлення.

4. **Чистота:** мовлення повинно бути вільним від нелітературних елементів, слів, які не властиві літературній мові. Використання жаргонних слів, слів-паразитів та діалектів є недопустимим. Педагог повинен бути прикладом у використанні чистого мовлення перед дітьми.

5. **Виразність:** володіння різними засобами виразності, такими як інтонація, темп мовлення і сила голосу, допомагає створити атмосферу емоційного співпереживання та привертає увагу дітей.

6. Багатство: використання різних мовних одиниць для максимально точного вираження необхідної інформації і розширення словникового запасу дітей.

7. Доцільність: мовлення, яке відповідає ситуації та умовам спілкування. Враховуючи вік дошкільників, педагог орієнтує дітей у формуванні культури мовленнєвої поведінки (навичок спілкування, уміння скористатися різними формами мовленнєвого етикету, орієнтуватися у спілкуванні на співрозмовника).

До цих вимог додається правильне використання невербальних засобів спілкування та вміння слухати дітей. Знання та дотримання цих вимог є важливою складовою успішності роботи з розвитку мовлення дітей у закладах дошкільної освіти [25, с. 11-13].

Підкреслюючи все вище сказане, можемо виділити, що заклади дошкільної освіти всіляко сприяють мовленнєвому розвитку дітей, використовуючи мовне середовище, у якому діти мають можливість багато спілкуватися з однолітками та вихователями; проведення занять із розвитку мовлення; використання різних рольових ігор, де діти імітують різних персонажів виражуючи свої думки та почуття використовуючи навички мовлення. Все це збагачує активний словниковий запас дошкільників, розвиває логічне мислення та здатність до висловлення своїх думок.

Загалом, заклади дошкільної освіти грають важливу роль у створенні сприятливого мовного середовища та розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Вони допомагають дітям набувати мовленнєві навички, які стануть основою для їхнього подальшого успішного розвитку та навчання у школі.

Висновки до розділу 1

Після аналізу науково-методичних джерел вчених минулого та сьогодення з питань розвитку мовлення дітей дошкільного віку, можна зробити наступні висновки:

По-перше, стало очевидним, що проблема розвитку мовлення у дітей дошкільного віку залишається актуальною для педагогів та психологів, оскільки цей віковий період вважається найбільш чутливим для розвитку та формування важливих психологічних властивостей, серед яких мовленнєва компетентність відіграє важливу роль у психічному розвитку дитини. Психологічні та педагогічні дослідження свідчать про те, що маємо низку особливостей, які впливають на процес розвитку мовлення.

По-друге, виняткова роль сім'ї у цьому процесі. Сім'я є першим соціальним інститутом у житті кожної людини, де вона отримує основні знання про світ, здобуває мовленнєві вміння та навички. Тому важливість сімейного оточення у розвитку мовлення дітей дошкільного віку не може бути недооціненою, оскільки приклади мовлення близьких є основою для формування власного мовлення дитини: правильного, чіткого, неспотвореного. Батьки повинні створити вдома сприятливе мовленнєве середовище, де дитина зможе розвивати своє мовлення.

Також не менш важливу роль у розвитку мовлення дитини відіграє заклад дошкільної освіти. Ця освітня установа є першим кроком у системі освіти країни, де діти проводять значну кількість часу під наглядом вихователів. Педагоги створюють оптимальні умови для освітнього процесу, отже, повинні бути обізнані з особливостями процесу становлення мовлення і працювати з власним мовленням, оскільки воно є важливим інструментом у розвитку мовлення кожного дошкільника. Надаючи власний приклад чистої правильної вимови, вони спонукають дитину розвивати власні мовленнєві навички, збагачувати власний словниковий запас та активно користуватись ним у спілкуванні як з дорослими так і однолітками.

Важливо враховувати, що роль сім'ї і закладу дошкільної освіти у розвитку мовлення дитини взаємопов'язані та взаємодоповнюються. Оптимальний розвиток мовлення відбувається, коли сім'я і дошкільний заклад спільно працюватимуть над мовленнєвими навичками дитини.

Співпраця між цими двома інститутами сприяє оптимальному розвитку мовлення та загальному психічному розвитку дитини.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З СІМ'ЄЮ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Методи спільної роботи закладу дошкільної освіти та сім'ї щодо розвитку мовлення дітей дошкільного віку

Згідно зі статтею 8 Закону України «Про дошкільну освіту», визначається обов'язок сім'ї сприяти здобуттю освіти дитиною в дошкільних та інших навчальних закладах або забезпечувати відповідну освіту вдома. Також відзначається, що навіть якщо дитина ходить до дошкільного навчального закладу, це не виключає обов'язку сім'ї виховувати, розвивати і навчати її в сімейному оточенні. Батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність перед суспільством і державою за розвиток, виховання та навчання дітей [20, ст. 8].

Основу співпраці між сучасним закладом дошкільної освіти і сім'єю покладено на спільну діяльність. Ініціатива у встановленні цієї взаємодії має виходити від педагогів дошкільного закладу, оскільки вони мають професійну підготовку для освітньої роботи і розуміють, що її успішність залежить від гармонійності та послідовності в розвитку мовлення дошкільників. Співпраця необхідна на благо дитини, і важливо педагогу переконати батьків у цьому. Ініціатива встановлення взаємодії і якісне виконання її завдань визначають важливу роль закладу дошкільної освіти в сімейному вихованні.

Успіх співпраці у більшості випадків залежить від взаємних установок як сім'ї, так і дитячого садка. Найбільш сприятливими ці установки є тоді, коли обидві сторони розуміють необхідність цілеспрямованого впливу на дитину і довіряють одна одній. Важливо, щоб батьки мали впевненість у доброзичливому ставленні педагога до їхньої дитини, в його компетентності і цінували його особистісні якості.

Співпраця вимагає, щоб педагоги брали участь у психолого-педагогічній підтримці батьків, вивчали умови виховання та навчання дитини у сім'ї, активно залучали батьків до освітньої діяльності дитячого садка.

Згідно з результатами досліджень Л. Поздняк і Н. Лященко, ключовими умовами успішної роботи дошкільного закладу з батьками є: цілеспрямованість, системність, планування, індивідуальний підхід, врахування різноманітних аспектів і особливостей кожної сім'ї, розрізнена специфіка завдань в залежності від віку дітей, дружелюбність і відкритість. Головним завданням при організації навчального процесу в закладах дошкільної освіти є забезпечення ефективної співпраці між сім'єю та педагогами [23, с. 28-31].

Дослідження, проведені фахівцями у галузі психології, педагогіки та соціології, стверджують, що сім'я дитини дошкільного віку потребує підтримки і в навчанні, і в вихованні, незалежно від того чи є у дитини мовленнєві порушення. Зрозуміло, що родина і заклад дошкільної освіти, який має свої унікальні освітні завдання, не можуть існувати відокремлено один від одного і повинні спільно працювати для нормального розвитку дитини дошкільного віку [40, с. 122-129].

Дослідженню проблеми співпраці сім'ї та закладу дошкільної освіти присвятили свої роботи сучасні дослідники, а саме: Т. Алєксєєнко, О. Докукіна, А. Степанюк, Т. Постовий, М. Стельмахович, Т. Довженко, О. Сорочинська, А. Пасічніченко, Т. Кулікова, В. Дубровський, Т. Мельник, В. Кушнір.

На сучасному етапі, спільна діяльність сім'ї та закладу дошкільної освіти ґрунтується на наступних засадах:

- батьки і педагоги співпрацюють як партнери в процесі виховання та навчання дітей;
- існує спільне розуміння мети та завдань виховання та навчання дітей як з боку педагогів, так і з боку батьків;

- взаємна допомога, повага та довіра до дитини практикуються як зі сторони педагогів, так і зі сторони батьків;

- педагоги та батьки розуміють можливості виховного впливу колективу та родини та максимально використовують цей потенціал у спільній роботі з дітьми;

- постійний аналіз процесу взаємодії між сім'єю та дошкільним навчальним закладом та оцінка його проміжних та кінцевих результатів проводяться систематично [41, с. 183].

Отже, найбільш продуктивним способом взаємодії між сім'єю та педагогічним колективом є співпраця. Аналіз наукової літератури дозволяє розглядати співпрацю як спільну діяльність, яка спрямована на досягнення спільних цілей і результатів, у якій творчі здібності та можливості партнерів максимально реалізуються та досягають якісно нового рівня розвитку [43, с. 73].

Мета співпраці між закладами дошкільної освіти та сім'єю включає в себе такі завдання:

1. Надання батькам необхідних знань і навичок для ефективного розвитку мовлення у дітей, включаючи розуміння фізіологічних та психічних особливостей дітей раннього та дошкільного віку, а також ознайомлення з методами та умовами правильного виховання та навчання в сім'ї.

2. Допомога в розпізнанні та подоланні труднощів, які можуть виникнути у процесі сімейного навчання.

3. Встановлення узгоджених педагогічних підходів до впливу на дитину та забезпечення контролю над її правильним вихованням та навчанням.

4. Дослідження, узагальнення та поширення перспективного досвіду сімейного навчання з метою запобігання та уникнення можливих помилок [23, с. 122-129].

Завдання співпраці між закладом дошкільної освіти і сім'єю у розвитку мовлення дітей дошкільного віку передбачають таке:

1. Формування знань батьків: передача батькам інформації про важливість розвитку мовлення у дітей, а також про фактори, які впливають на цей процес (частота спілкування, слухання, спільні різноманітні ігри тощо).

2. Підтримка батьків у розвитку мовлення дітей: надання порад та методик для активного розвитку мовлення своєї дитини вдома.

3. Створення сприятливого оточення: створення умов вдома та в закладі дошкільної освіти, які сприяють розвитку мовлення, такі як читання книжок та переказ прочитанного, обговорення подій, використання різних видів ігор тощо.

4. Оцінка та моніторинг розвитку мовлення: спільний аналіз результатів та прогресу розвитку мовлення дитини для вчасного виявлення можливих труднощів та вжиття заходів для їх подолання [40, 43].

Емоції керують та мотивують, а мотивація спонукає до рішучих виважених дій. Справляючи вплив на емоції батьків, педагог стимулює їх прагнення брати участь у виховання та навчанні, підштовхує до роботи з власною діиною з розвитку мовлення [39; 36, с. 33-37].

Взаємодія між закладом дошкільної освіти та сім'єю відбувається за трьома основними напрямками:

1. Робота з педагогами, що триває на протязі всього освітнього процесу і ділиться на три складові: мотиваційна, когнітивна і практична. У кожній з цих складових використовуються різноманітні взаємопов'язані методи та форми роботи.

2. Робота з батьками, яка включає: інформаційно-аналітичну (збір даних), просвітницьку (зустрічі із батьками: збори, спільні заходи, семінари, тренінги) і контрольню-оцінну діяльність. Для вивчення сімей часто використовуються соціологічні методи, такі як анкетування, інтерв'ю та спостереження.

3. Спільна діяльність педагогів, батьків і дітей, яка може приймати різні форми заходів [19, с. 59-65].

Важливо підкреслити, що взаємодія між закладами дошкільної освіти і сім'єю передбачає спільний освітній простір і включає в себе не лише поділ завдань для досягнення спільної мети, але і контроль та зворотний зв'язок. Важливо, щоб контроль був виражений ненав'язливо та опосередковано з подальшим наданням конструктивної та вичерпної інформації стосовно можливого поліпшення ситуації.

Методи співпраці:

1. Семінари та лекції: організація семінарів і лекцій для батьків з питань розвитку мовлення дітей та надання корисних порад.

2. Індивідуальні консультації: вважаються ефективною формою співпраці є індивідуальні консультації для батьків, де можна обговорити конкретні питання та врахувати індивідуальні потреби дитини. Здійснюються безпосередньо із батьками однієї дитини.

3. Підтримка через технології: використання інформаційних технологій для надання батькам доступу до корисних ресурсів, відеоуроків і додатків, які сприяють розвитку мовлення.

4. Спільні заходи та проєкти: організація спільних заходів, таких як виставки, театралізовані вистави, тематичні проєкти, де батьки та діти можуть разом брати участь та розвивати мовлення.

5. Спостереження і обговорення: спільне спостереження за дитиною та обговорення спостережень щодо її мовленнєвого розвитку [23; 43].

Вибір можливих методів спільної роботи педагогів та сім'ї вихованців залежить від численних факторів, таких як рівень життєвої компетенції батьків, їх соціальний та освітній рівень, а також від їх бажання співпрацювати із закладом дошкільної освіти. Вихователь має володіти та враховувати інформацією щодо оточення дитини, включаючи чисельність дітей у сім'ї та їх стать, розуміти чия роль в сім'ї є головною (матері або батька). Звернути увагу на те чи є сім'я благополучною, а також її освітньо-культурний рівень, соціальний та матеріальний статус [36, с. 33-37].

За допомогою цих завдань та методів співпраці заклад дошкільної освіти та сім'я можуть спільно працювати над розвитком мовлення дітей, забезпечуючи їм найкращі можливості для успіху.

Пряма взаємодія між вихователями і батьками базується на дослідженні сімейного оточення педагогами і використанні різних методів взаємодії між учасниками педагогічного процесу:

1. Метод переконання включає обмін думками, надання порад, пояснення, вираження власних думок, суджень, доводів та аргументацій, а також навіювання ідеї.

2. Метод вправлення передбачає особистий приклад педагогів і батьків, висловлення побажань та доручень, демонстрацію інструкцій та проведення практичних занять з елементами тренінгу, моделювання і імітацію педагогічних ситуацій.

3. Метод педагогічної оцінки включає похвалу, вираження подяки, надання зауважень та заохочення. [19, с. 62].

Підкреслюючи все вище описане, можемо наголосити, що спільна праця закладу дошкільної освіти і сім'ї мають утворювати єдине освітньо-виховне середовище для розвитку та благополуччя дитини. Завданням і метою такого взаємозв'язку є встановлення довірчих, партнерських відносин між всіма учасниками освітнього процесу (батьками, педагогами та дітьми) з метою організації якісної спільної роботи, спрямованої на успішний розвиток мовлення кожної дитини та оволодіння нею цією компетентністю.

2.2. Форми взаємодії закладу дошкільної освіти та батьків у мовленнєвому розвитку дитини

Організація взаємодії між вихователями закладів дошкільної освіти і батьками вихованців набуває важливого значення, оскільки у них можуть бути різні уявлення про її природу. Вихователі розуміють цю взаємодію як спосіб допомагати батькам, сприяти підвищенню виховного потенціалу сімей

і розвивати у батьків навички ефективної співпраці з їхніми дітьми. З іншого боку, батьки сприймають діяльність вихователів як один із засобів комунікації, який сприяє спільному вирішенню складних завдань щодо розвитку дітей. Ступінь взаєморозуміння між батьками та вихователями впливає на успіх всебічного розвитку дошкільника, зокрема його мовлення.

Згідно проведеними дослідженнями та опублікованих статей вченими, такими як Т. Алексеєнко, О. Кононко і О. Полякова, підтверджуються можливість та успішність використання різних форм роботи з батьками в закладах дошкільної освіти.

Сучасні заклади дошкільної освіти стають більш відкритими для батьків, дітей та громадськості. Вони приділяють все більше уваги педагогічній освіті та вихованню батьків, оскільки це є одним з ключових факторів успішного розвитку і виховання дітей. Вплив дошкільних закладів на розвиток педагогічної культури батьків буде ефективним, якщо він відповідатиме таким критеріям:

1. Спрямованість і адресованість. Мета і цілі впливу повинні бути чітко визначені та відповідати потребам батьків.

2. Оперативний зворотній зв'язок. Важливо мати можливість отримувати швидкий та конструктивний відгук від батьків щодо освітнього процесу.

3. Індивідуалізація педагогічного впливу. Врахування індивідуальних потреб та характеристик кожної родини та дитини.

Важливим завданням у співпраці є підтримка зацікавленості всіх учасників педагогічного процесу. Використовуючи різні форми спільної роботи та спілкування, вихователь стимулює інтерес до взаємоспілкування та взаємної участі батьків у навчально-виховному процесі дитини [2, с. 102-106].

Дуже важливо виявити механізми, які підвищують успішність батьків у вихованні і навчанні дітей, включаючи аспекти розвитку мовлення. З одного боку, це означає пошук шляхів для покращення вмінь батьків ефективно

спілкуватися зі своїми дітьми, а з іншого – можливість аналізувати власний батьківський досвід у взаємодії з фахівцями у закладі дошкільної освіти.

Звичайні форми співпраці з батьками у закладах дошкільної освіти часто не приносять очікуваних результатів, оскільки багато батьків не розуміють, як педагоги працюють з їхніми дітьми в сучасному освітньому середовищі. Цей момент гальмує їм активно брати участь у навчально-виховному процесі. Тому важливо розробити та впровадити нові форми роботи та програми співпраці між дошкільним закладом і сім'єю щодо навчання та виховання дітей [43, с. 73].

Як вже говорили раніше, емоції є сильними мотиваторами, а мотивація підштовхує до продуктивних та рішучих дій. Впливаючи на емоційний стан батьків, педагоги стимулюють їх бажання брати участь у роботі спрямованій на розвиток мовлення дитини. Зазвичай, фахівці закладу дошкільної освіти використовують такі основні форми роботи з батьками:

- індивідуальні;
- групові;
- колективні;
- масові.

Індивідуальна робота з батьками має певні переваги перед колективною, оскільки вона дозволяє встановити довірчі відносини з членами родини вихованця. Ці форми роботи реалізуються через безпосередній контакт педагогів з батьками окремих дітей, включаючи бесіди, консультації та спільні завдання.

Такі види спільної роботи з батьками, як групові заходи, можуть бути організовані в рамках садових груп. Це включає виготовлення інформаційних стендів для батьків, роздаткового матеріалу у якому наведено в доступному форматі інформацію з просвітницькою метою, створення спеціальних папок, таких як «Педагогічна кімната», «Навчаємося разом», та «Рекомендації від педагогів». Крім цього, вихователі можуть спільно підготувати свята, провести екскурсії для батьків та дітей, а також надавати підтримку батькам

у виборі матеріалів та навчальних посібників з наочним матеріалом. Додатково, педагог може підготувати скриньки запитань, проводити опитування, батьківські збори, вести відкриті підгрупові та загальні заняття (з дозволу адміністрації), організувати дискусійні обговорення, створювати фонотеки та ігротеки для обміну аудіофайлами та розвивальними іграми. Також вихователь може створити усний батьківський журнал, проводити вечори питань і відповідей, а також брати на себе організацію спільних занять «Батьки та діти».

Колективна співпраця з батьками всіх дітей у закладі дошкільної освіти реалізується через різні заходи. Педагог здійснює анкетування, організує загальні батьківські збори, проводить групові бесіди, ініціює дискусії та спільно з батьками вирішує проблемні ситуації. Також можна провести тематичні вечори, ділові ігри, круглі столи та презентації науково-методичної та популярної літератури для батьків.

Масові заходи з батьками і дітьми всього дошкільного навчального закладу організуються педагогами-фахівцями. Батьки беруть участь у підготовці та проведенні святкових подій, розваг, ігор, спортивних змагань, вікторин, а також відвідують «День відкритих дверей», семінари-практикуми, конференції, лекції з участю науковців, медичних фахівців, психологів та інших соціальних працівників [43; 23; 3, с. 115-120].

Важливо, щоб взаємодія між вихователями та батьками була відкритою і ґрунтувалася на взаєморозумінні та довірі з самого початку їхнього спільного спілкування.

Потреба в співпраці між сім'єю та закладом дошкільної освіти впливає з загальних цілей виховання, спільної мети і загальних результатів педагогічної роботи. Важливо враховувати складність цієї проблеми, оскільки дитина виступає як об'єкт та суб'єкт педагогічного процесу одночасно. Працівники закладу дошкільної освіти та батьки повинні створювати особливе угруповання, спрямоване на підтримку та розвиток мовленнєвої компетенції дитини [13, с.63-65].

Варто відзначити, що окрім найбільш відомих та поширених форм взаємодії, можна використовувати інноваційні з урахуванням сьогодення, які детально описані в Інструктивно-методичних рекомендаціях «Щодо організації діяльності закладів дошкільної освіти у 2022/2023 навчальному році» [35, с. 15].

Якщо говорити про інноваційні форми взаємодії батьків та закладу дошкільної освіти для розвитку мовлення дитини, то наведемо деякі з них нижче:

1. Мовні майстерні: створення спеціальних мовних майстерень, де батьки разом із вихователями працюють над розвитком мовлення дітей. Вони можуть використовувати ігри, завдання та технологічні ресурси для підтримки мовного розвитку;

2. Мовні клуби для батьків: організація мовних клубів для батьків, де вони можуть вивчати методики розвитку мовлення та обмінюватися досвідом;

3. Застосування мобільних додатків: розробка або наповнення необхідною інформацією вже існуючих інтерактивних мобільних додатків або онлайн-ігор, які допомагають вдосконалювати навички мовлення дитини. Вони можуть містити аудіо-відео завдання для сприяння мовному розвитку;

4. Онлайн-семінари для батьків: проведення онлайн-семінарів для батьків з питань розвитку мовлення та комунікації з дітьми. Особливо актуальним це стало в теперішній час у зв'язку з введенням воєнного стану в Україні.

5. Інтерактивні казки та ігри: розробка спеціальних інтерактивних казок та ігор, які сприяють розвитку слухання, розуміння та мовлення;

6. Підтримка через соціальні мережі: створення груп і спільнот на соціальних платформах для обміну порадами, відеоматеріалами та рекомендаціями щодо розвитку мовлення;

7. Інтеграція мовленнєвого розвитку в побутові завдання: включення вправ для розвитку мовлення в побутові завдання, такі як розповіді перед сном, обговорення книжок та іграшок тощо;

8. Оцінка та зворотний зв'язок: використання інноваційних методів оцінки мовного розвитку дитини та надання зворотного зв'язку батькам для подальшого вдосконалення;

9. Робота з інклюзивними технологіями: використання інклюзивних технологій, таких як додатки для спеціальних потреб дітей з порушеннями мовлення, які допомагають їм розвивати комунікаційні навички [31; 34, с. 29].

Лист від Міністерства освіти і Науки України щодо організації діяльності закладів дошкільної освіти у 2022-2023 навчальному році підкреслює, що у складних умовах теперішнього часу, корисними будуть інструменти взаємодії з батьками у дистанційному режимі за допомогою онлайн платформ, таких як GoogleClassroom, GoogleMeet, Microsoft Teams і Zoom, а також використання мобільних додатків соціальних мережах Viber і Telegram, WhatsAppta. Звісно, цифрові засоби не можуть повністю замінити особистий контакт батьків і вихователів, але як альтернатива для спільної комунікації має місце на існування. Мобільні сервіси можна використовувати з метою надання інформаційн-освітніх та психолого-педагогічних послуг [35, с. 15].

Для покращення комунікації з батьками та організації ділового спілкування вихователі закладу дошкільної освіти створюють власні сторінки, записують відео-уроки, які в подальшому використовують для співпраці з родинами вихованців, що дозволяє поширювати інформацію та надавати цікаві завдання для дітей дошкільного віку.

Висновки до розділу 2

У другому розділі кваліфікаційної роботи розкрито методи та форми (традиційні та інноваційні), які може використовувати вихователь для спільної роботи з батьками із розвитку мовлення дошкільників. Вважаємо, що саме педагог має першим зробити крок на зустріч родинам вихованців, обираючи саме таку форму взаємодії, яка задовольняла б усі сторони (дошкільна установа, батьки та діти).

Сім'я надає дітям перші уявлення про навколишній світ, а дошкільний заклад є першою освітньою установою, з якою діти стикаються, і вона є джерелом основних знань. Тому ми вважаємо, що лише завдяки тісній співпраці цих двох інституцій можна забезпечити якісний розвиток дошкільнят, а саме у сфері мовленнєвого розвитку. Оскільки загальновідомим є той факт, що якісно сформоване мовлення є основою всебічного розвитку дитини.

Спільна робота дошкільного закладу та сім'ї в напрямку розвитку мовлення дітей є процесом взаємодії між дорослими людьми, які оточують дитину, в результаті якого батьки отримують більш усвідомлене ставлення до своїх власних поглядів щодо виховання та розвитку дітей. Ця взаємодія ґрунтується на спільних цілях виховання, об'єктах спільної уваги та результатах педагогічної діяльності.

Отже, співпраця між дошкільним закладом освіти і сім'єю у напрямку мовленнєвого розвитку дошкільників є надзвичайно важливою для створення сприятливого середовища, в якому діти можуть якісно розвивати свої мовленнєві навички. Ця співпраця повинна бути побудована на взаєморозумінні, повазі, відкритості та взаємодопомозі між педагогами та батьками. Важливо враховувати індивідуальні потреби кожної дитини та створювати індивідуальні плани розвитку мовлення. Спільна робота над цією проблемою сприяє більш якісній підготовці дітей до подальшого навчання в школі і життя, розвиває їхні мовленнєві навички та допомагає створити сприятливий фундамент для успішного майбутнього.

РОЗДІЛ 3. СПІЛЬНА РОБОТА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА СІМ'Ї З МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

3.1. Дослідження рівня зацікавленості та обізнаності батьків у мовленнєвому розвитку дитини та взаємодії з закладом дошкільної освіти

Значимість спільної роботи сім'ї та закладу дошкільної освіти пояснюється спільною метою виховання, загальним об'єктом і результатом педагогічної діяльності. Важливо враховувати складність цієї проблеми, оскільки дитина є одночасно об'єктом та суб'єктом педагогічного процесу. Працівникам дошкільної установи і батькам слід розвивати особливу форму співпраці, спрямовану на підтримку активної ролі дитини і надання допомоги у її розвитку та самовираженні в доступних видах діяльності.

Досвід і педагогічні дослідження підтверджують, що батьки визнають важливість дошкільного закладу в освітньо-виховному процесі, але не завжди беруть активну участь у ньому. Педагоги, зі свого боку, недооцінюють роль сім'ї і не завжди прагнуть налагодити ефективний взаємозв'язок, не використовуючи в повній мірі вплив сімейного оточення на розвиток дитини.

Рівень зацікавленості батьків у співпраці з закладом дошкільної освіти з метою мовленнєвого розвитку дітей може варіюватися. Він може бути різним в залежності від конкретної сім'ї і її особистих поглядів, досвіду та можливостей. Важливими факторами, на нашу думку, які впливають на цей рівень зацікавленості, можуть бути:

1. Свідомість батьків: Чи розуміють батьки важливість розвитку мовлення у дітей та його вплив на загальний успіх у навчанні та житті?

2. Рівень освіченості батьків: Чи розуміють важливість своєї ролі в житті дитини і витрачають час і зусилля на вдосконалення своїх навичок

батьківства та розуміння потреб дітей? Чи розуміють, які навчальні та розвиваючі потреби мають їхні діти на різних етапах розвитку?

3. Власний досвід: досвід батьків у вихованні дітей, їхні попередні знання та досвід щодо мовленнєвого розвитку можуть впливати на їхню готовність до співпраці.

4. Доступ до інформаційних ресурсів: Чи мають батьки доступ до інформації, матеріалів і підтримки, яка сприяє розвитку мовлення у дітей? Чи в змозі обробляти отриману інформацію, аналізувати та впроваджувати її в життя?

5. Зайнятість батьків: робочий графік і зайнятість батьків можуть впливати на їхню можливість брати активну участь у житті дитини та співпраці з дошкільною установою.

6. Ставлення до освіти: якщо батьки зацікавлені у власній самоосвіті та освіті своїх дітей, бути взірцем прагнення до пізнання та розвитку, то вони можуть бути більш зацікавлені в співпраці з дошкільною установою.

7. Комунікація та взаємодія ЗДО та батьків: якщо дошкільний заклад активно спілкується з батьками, надає поради і підтримку, то це може стимулювати зацікавленість батьків у співпраці.

Залучення батьків до зацікавлення у розвитку мовлення дітей може потребувати індивідуального підходу та роботи над усуненням можливих проблемних моментів.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи надала передумови для проведення опитування серед батьків вихованців, який провели в Закладі дошкільної освіти №72, Дніпропетровської області, у місті Кривий Ріг. Однією з важливих складових анкетування було дослідження, спрямоване на вивчення взаємодії між дошкільною установою та сім'єю з мовленнєвого розвитку дошкільників. Головною метою опитування - визначити зацікавленість та обізнаність батьків з розвитку мовлення власних дітей, виявити оптимальні форми взаємодії між вихователями та батьками вихованців, які задовольнили б потреби всіх задіяних сторін у вирішенні

проблемного питання для покращення та збагачення мовленнєвих навичок дошкільників. У ході дослідження при роботі з батьками було використано попередньо розроблені опитувальники (Додаток А, Б).

Опитувальник дозволив зібрати необхідну інформацію, проаналізувати її та продумати детальний план взаємодії з батьками враховуючи їх побажання та проблеми для обговорення.

Збір та обробка статистичних даних. Анкетування для батьків проводилось в електронному вигляді у Google-формі. Опитування було побудоване наступним чином: батькам необхідно стисло та зрозуміло надати відповіді на питання, без висвітлювання особистої інформації – анкетування проходило анонімно. Взагалі участь в опитуванні узяли 17 сімей на 07.11.2023 рік. В теперішніх умовах воєнного стану в країні, браку вільного часу у батьків або відсутність будь-якого бажання взаємодіяти із закладом дошкільної освіти, чисельність опитаних не є великою... Та все ж можна об'єктивно проаналізувати отримані відповіді.

Після аналізу анкетування проводимо умовний поділ батьків дошкільників:

1. Зацікавлені батьки проявляють готовність до активної співпраці з закладом дошкільної освіти, готові до спільної взаємодії із педагогами, доброзичливо з розумінням сприймають поради та прохання вихователів, самостійно проявляють ініціативу до спілкування з ними. Батьки проявляють зацікавленість стосовно розвитку мовлення своїх дітей, розуміють важливість мовних навичок дитини. Вони активно знаходять та досліджують літературу, статті, ознайомлюються з відео-уроками, що стосується особливостей мовлення дошкільників. Вони відчувають відповідальність за формування мовленнєвої компетентності своїх дітей і мають здатність до самоаналізу та саморозвитку з цього питання.

2. Батьки в цілому погоджуються брати участь у спільній роботі з педагогами дошкільної установи щодо розвитку мовлення своїх дітей, але роблять це не регулярно. Часто стикаються з обмеженим вільним часом і не

завжди готові до самостійного вдосконалення та розвитку з цього питання. Батьки досить сильно залежать від обставин. Звертаються до спеціалістів, які надають допомогу чи рекомендації з мовленнєвого розвитку. Задають питання безпосередньо вихователям своїх дітей.

3. Батьки, які не вбачають себе відповідальними за розвиток своїх дітей і мовлення в тому числі. Не усвідомлюють важливість питання порушення мовленнєвого розвитку своєї дитини. Не вважають, що також мають вплив на вирішення цієї істотної проблеми. Вони не готові до співпраці з закладом дошкільної освіти і не вбачають у цьому необхідності, до розуміння впливу цієї проблеми не готові.

Результати дослідження щодо співпраці батьків вихованців та дошкільного навчального закладу у справі розвитку мовлення дітей вказують на такі дані: 50% батьків повністю зацікавлених у спільній взаємодії, 33% періодично співпрацюють із закладом дошкільної освіти, тоді як 17% батьків входять до байдужих з питань спільної взаємодії.

Результати свідчать про те, що більшість батьків мають розуміння з питань розвитку мовлення своїх дітей, важливість цієї компетентності. 82% батьків виявляють зацікавленість у розвитку та збагаченні мовленнєвих навичок. 55% ведуть активний пошук необхідної інформації, читають статті та дивляться відео уроки провідних логопедів-дефектологів, педагогів з дошкільної освіти та вчителів початкових класів на цю тему, здатні до самоаналізу та самонавчання для вирішення цієї проблеми. Також 27% докладають зусиль для співпраці з фахівцями,

Нажаль, 18% батьків взагалі не проявляють інтересу до цього питання, вважаючи, що сім'я не впливає на розвиток мовлення дитини. Не вважають за необхідне цікавитись, яким чином можуть посприяти розвитку мовлення своєї дитини.

Вагомий відсоток батьків (75%) вбачають потребу брати участь у роботі з дітьми в дошкільному навчальному закладі, але при цьому 58% готові до постійної співпраці. 17% можуть співпрацювати епізодично, тому

що не завжди мають для цього часу. Водночас, 25% батьків відповіли негативно, вважаючи, що це питання повністю лежить на плечах працівників закладу дошкільної освіти.

З метою зацікавлення родин вихованців у спільній взаємодії з педагогами, а також просвітницької роботи з розвитку мовлення дошкільників, можемо запропонувати індивідуальні бесіди, надання у батьківські спільноти (які були наведені вище у п.2.2) посилань на інтернет-ресурси з висвітленням обговорюваного питання. Проводити консультації для батьків щодо мовленнєвого розвитку дитини. Вони можуть бути епізодичними чи систематичними. Консультації висвітлюватимуть більш вузькі питання освітнього процесу. Дошкільна установа регулярно використовує PADLET дошку для розміщення своїх відео-звернень стосовно освітнього процесу. Вбачаємо за необхідне, проведення тренінгів з висвітленої проблеми. Тренінг може проводити, як педагог так і з залученням фахівця з розвитку мовлення дитини. Який надасть більш конкретної інформації та порад.

3.2. Групові форми взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї з мовленнєвого розвитку дітей

Враховуючи проведений аналіз анкетування серед батьків, можемо запропонувати для проведення у закладах дошкільної освіти такі групові форми спільної роботи з розвитку мовлення, як тренінг та відкритий урок з вихованцями та їх родинами.

Тренінг – це активний спосіб засвоєння, передачі нової інформації та теоретичних, практичних вмінь і знань у комфортному оточенні. На сьогодні досить багато тлучень поняття «тренінг».

Класифікація тренінгів є різноманітною, оскільки їх можна категоризувати відповідно до головної мети та завдань, учасників, тривалості, кількості інструкторів, типу керівництва, наявності технічного

обладнання тощо. Найчастіше тренінги розділяються на особистісні (психологічні) та бізнес-тренінги (або навчальні) [42, с. 1-2].

Останнім часом, в різних галузях, включаючи сферу навчання, все більше використовують «тренінги» у розвитку життєвих компетенцій та навичок. Вперше такі тренінги були запропоновані в 60-х роках і базуються на ідеях гуманістичної психології К. Роджерса. Згідно з концепцією цих тренінгів, припускається, що людина недостатньо розвинута у володінні навичками, необхідними для ефективної міжособистісної взаємодії.

Тематичні або соціально-просвітницькі тренінги, зазвичай, включають у себе завдання, спрямовані на розвиток всіх зазначених навичок. Під час обговорення кожної з цих вправ учасники мають можливість аналізувати отриману інформацію, знання та свій власний досвід, який набули під час виконання завдань. Питання для обговорення зазвичай є відкритими, тобто вони допускають багато різних відповідей. Важливо відзначити, що на тренінгу немає жодних правильних або неправильних відповідей, кожен учасник має право на власну думку, і саме ця різноманітність є цінною, оскільки вона відображає індивідуальність у всіх її аспектах [37].

Тренінг – це одночасно:

1. Цікавий спосіб вивчення себе та інших.
2. Засіб спілкування.
3. Ефективний спосіб набуття знань.
4. Інструмент для розвитку умінь та навичок.
5. Можливість поповнення досвіду.

Під час проведення тренінгу створюється неформальна та невимушена атмосфера спілкування, яка відкриває перед учасниками безліч можливостей для розвитку та пошуку рішень для проблеми, що їх об'єднала. Зазвичай учасники захоплюються методами тренінгу, оскільки вони роблять процес навчання захоплюючим та не важким [5].

Провівши анкетування батьків, аналіз якого наведено вище (п.3.1), розуміємо необхідність і важливість взаємозв'язку між батьками вихованців

та закладом дошкільної освіти. Із багатьох форм, які можна використати для групової зустрічі педагогів з родинами дошкільнят оберемо для першої зустрічі (вересень місяць) семінар-тренінг. Таку зустріч рекомендуємо провести із батьками дітей середньої та старшої груп. Його можна використати для першої тематичної зустрічі з розвитку мовлення дитини у новому навчальному році. Семінар-тренінг включає в себе теоретичний матеріал за обраною батьками темою, ситуативних вправ та ігрових моментах.

Семінар-тренінг

Тема: «Хто зі мною заговорить, до того лине моя мова солов'їна»

Мета тренінгу: Допомогти батькам відчувати дитячу вразливість, яка пов'язана з нестачею мовного спілкування та навичок; пояснити дорослим важливість активного спілкування з дітьми для їх розвитку мовлення.

Завдання: Надати батькам конкретні інструменти та ігри для спільного невимушеного спілкування з дітьми.

Тривалість тренінгу: 1,5 – 2 години

Вступ

Привітання та представлення. Пояснення мети та значення тренінгу.

Вихователь: Доброго вечора, шановні батьки! Сьогодні хочу торкнутися важливої теми «Мова та спілкування». Як Ви вважаєте: чи потрібно допомагати дитині з розвитком мовлення? Чи можливо це природний фактор, який повинен самостійно вирішитись?

Відповіді батьків.

Вихователь: Розвиток мовлення в дошкільному віці є дуже! важливим, оскільки впливає на навчання, соціальну адаптацію та загальний розвиток дитини. Мовлення допомагає дитині спілкуватися, виражати думки, розвивати мислення і підготовлює до школи.

Сьогодні наша з Вами зустріч незвична, ми будемо грати, приміряти на себе ролі, дізнаємось важливу інформацію стосовно мовленнєвого

розвитку... Та спершу колективно у вигляді гри оберемо проблемну тему для обговорення.

Ділова гра «Діамант»

Тема: Обрати колективно важливу тему обговорення для тренінгу

Мета: Об'єднати у грі батьків дошкільнят та граючи обрати із переліку проблемних питань одне, найбільш турбуюче рідних вихованців

Обладнання: дошка, аркуш паперу та олівці

Хід роботи:

1. Вихователь заздалегідь на дошці робить запис 9 проблемних питань, які частіше виникають у батьків стосовно мовлення їх дітей.

- 1) У якій віці треба займатись розвитком мовлення дитини?
- 2) Які особливості розвитку мовлення у даному віці?
- 3) Коли моя дитина почне правильно формулювати речення і свої висловлювання?
- 4) Коли треба звернутись до спеціаліста (логопед, невролог)?
- 5) Як я можу допомогти своїй дитині з вимовою?
- 6) Чи нормально, що моя дитина не вимовляє деякі звуки?
- 7) Які є показники нормального розвитку мовлення?
- 8) Як розрізнити нормальну затримку мовленнєвого розвитку від проблем з мовленням?
- 9) Які ігри та вправи можна проводити вдома з дітьми, щоб спонукати розвиток мовлення?

2. Запропонувати кожному з батьків намалювати ромб («Діамант») та розділити його на 9 клітинок (за зразком) і розмістити вище наведені проблеми в порядку їх важливості (верхній кут – найболючіша проблема, а далі за спаданням; нижній кут – не важлива для дискусії та навчання).

3. Із сусідом по столику робимо спільний ромб, а потім підключаємо ще двох сусідів – четвіркою.

4. По одному представнику від четвірок виходять і замальовують один спільний «діамант».

5. На сьогоднішній зустрічі обговорюється тема, яку група батьків обрала найголовнішою (верхівка ромба).

Коли тема вечора обрана, вихователь наводить необхідну інформацію, заздалегідь підготувавшись. Обов'язково підтримувати двосторонній зв'язок і після викладення матеріалу надати висловитись або задати запитання батькам.

Вихователь: Трішки понавчались, а тепер перепочинемо і знову пограємо...

Гра «Геометрія мови»

Тема: Навчитись промовляти мовчки

Мета: Дпомогти батькам відчутти важкість вираження своїх думок, надання відповідей не користуючись інструментами мови

Обладнання: картки із завданнями, ситуаціями для батьків, геометричні фігури та елементи у вигляді карток (можна самостійно роздрукувати будь-які фігури на Ваш розсуд та заламінувати або скористатись такими картками із гри «Геометрія уяви»)

Хід роботи:

Вихователь: Шановні батьки, ділимося на пари по дві людини. Спочатку хтось один із Вас обирає картку із завданням, а інший за допомогою геометричних форм та фігур намагатиметься зобразити свою відповідь.

Під час гри забороняється промовляти будь-що: слова, звуки. Лише руки працюють із картками.

1. Батько/мати читають про себе завдання. Використовуючи геометричні підказки вибудовуємо свою відповідь, максимально схожу до тієї, що у Вашій уяві. Інший партнер по грі має вгадати дивлячись на Вашу «геометричну» мову, що саме Ви хотіли сказати.

2. Після цього батьки міняються ролями.

Питання або ситуації вихователь заздалегідь продумує і друкує на картках. Наприклад:

-прості ситуації

- 1) Ви хочете їсти.
- 2) Ви втомились.
- 3) Хочете щоб з Вами пограли
- 4) Який Ваш настрій був зранку?

-ускладнені

- 5) Ви прийшли до магазину (наприклад, за продуктами), але на касі виявили, що не вистачає 30 грн. Як це зобразити аби касир вас зрозумів?
- 6) На прийомі у лікарі показати, що Вас турбує живіт і вухо.
- 7) Ви дитина, яка хоче щоб саме тато почитав казку перед сном.

Після гри обов'язково обговорити:

- чи складно було батькам «будувати» свої відповіді?
- на скільки легко з «геометричної будови» зрозуміти мовця без інструментів мови?
- на скільки комфортно виражатись без слів?

Таким чином, підвести батьків до розуміння важливості розмовляти з дітьми і допомагати їм із розвитком мовлення.

Вихователь: Ще в ранньому віці починається мовленнєве виховання дитини. Як і всі хороші навички, навички правильної мови, набуваються в сім'ї. Розвиток мовлення дитини та художніх смаків, що закладається у сім'ї, має велике значення для подальшого життя. Впродовж всього життя мова будь-якої людини збагачується і покращується. А найважливішим періодом

її розвитку є саме період дитинства, коли відбувається інтенсивний розвиток мовлення. Пропоную знову пограти...

Вправа «Рученята почуттів»

Тема: Висловлення своїх щирих почуттів

Мета: Графічно та словесно виразити свої батьківські почуття до дитини

Обладнання: аркуші паперу з долоньками, кольорові олівці

Хід роботи:

1. Напередодні зустрічі з сім'ями вихованців, вихователі обводять на аркуші паперу з обох сторін долоньки дошкільнят. Підписують їх.

2. На стіл педагог викладає ці аркуші перед батьками.

3. Використовуючи кольорові олівці необхідно з однієї сторони долоньки зобразити свої почуття графічно (по одному зображенню на кожному пальчику), а з іншої (оберненої) сторони аркуша записати словами відповідно зображень на пальчиках.

4. Покласти на стіл аркуші графічним зображеннями у верх.

Вихователь запрошує малят на зустріч зі своїми родинами.

Вихователь: Малята, подивіться на стіл. Що ви на ньому бачити?

Відповіді дітей (листочки з нашими долоньками)

Вихователь: Ваші мами й тата залишили вам закодовані послання на пальчиках. Як ви гадаєте, що означають ці малюночки?

Відбувається активне обговорення дітей разом із батьками та вихователем. У разі, якщо малеча не розгадала «послання», батьки допомагають, висловлюючи в голос свої щирі почуття. Така вправа зближує дітлахів з мамами і татами, веселе розгадування і приємні емоції від спілкування з рідними.

Після цієї вправи, діти не залишають приміщення, а застаються із рідними.

Вихователь: А тепер перед Вами стоїть чарівна скринька «Таємні думки»

Вправа «Таємні думки»

Тема: Необхідність спілкування

Мета: Використовуючи скриньку, допомогти батькам та дітям налагодити спілкування

Обладнання: скринька, скручені листочки з питаннями

Хід роботи:

1. Перед зібранням вихователі обговорюють із дітьми, які питання вони хотіли б задати батькам. Або яку тему хотіли б обговорити із рідними.
2. Педагог на невеличких аркушах паперу записує побажання дітей, але не підписує від кого воно (анонімно).
3. Скручуємо листочки у равлика та заповнюємо ними скриньку.
4. Кожен із присутніх батьків витягує лише один на свій розсуд згорток. Незнаючи якої дитини це питання, дати коротеньку та зрозумілу відповідь малечі.

При цьому дітлахи мовчать і не виказують автора звертання. Таким чином відбувається невимушена бесіда між усіма присутніми. Більшість батьків, які часто розмовляють зі своєю дитиною, здогадаються яке питання було задано їх сином чи донькою. І вже вдома продовжать спілкуватись...

По завершенню семінару, обговорити із батьками про висновки, які вони для себе зробили. Чи комфортно вони себе почували у такому форматі спілкування.

Вихователь: Ось добіг кінця наш тренінг. Хочу від щирого серця подякувати Вам, шановні, за участь! Сподіваюсь, що взаємне спілкування у вашій родині буде таким же теплим і привітним. Гарного Вам дня! До наступної зустрічі.

Такі семінари-тренінги необхідно проводити не частіше одного разу на місяць (враховуючи зайнятість батьків та брак вільного часу). До наступної зустрічі у такому форматі, можна запросити вузького спеціаліста – логопеда. Який зможе більш ґрунтовно надати відповіді на запитання батьків, порадить

артикуляційні вправи, за необхідності або надасть корисні поради. Для цього спільного обговорення обирається тема з другого ряду гри «Діамант».

Другим етапом спільної взаємодії закладу дошкільної освіти та батьків вихованців можна також використати як групову форму співпраці – відкрите заняття. Пропонуємо заняття з розвитку мовлення із дітьми старшої групи, як один із варіантів. Наведене нижче заняття з дозволу адміністрації дошкільної установи можна провести у груповому осередку. За неможливості зарощення батьків до закладу дошкільної освіти, вихователь проведе його у звичний для навчального процесу час, а помічник вихователя запише на відео. Запис вести необхідно кожної дитини окремо (її відповіді). Після чого в особисті повідомлення батькам надіслати відео-звіт, доповнюючи своїми спостереженнями в процесі ведення заняття.

Конспект заняття

мовленнєвий розвиток старша група

ТЕМА: ЯК ЗАЙЧЕННЯ У ЛІСІ ЗАБЛУКАЛО

МЕТА:

- Навчальна: збагатити та закріпити знання дітей про осінній ліс та його мешканців; продовжувати вчити дітей розпізнавати диких тварин; підводити до розуміння особливостей пристосування тварин до умов існування.
- Розвивальна: розвивати пізнавальні здібності дитини; вміння порівнювати та співставляти; узагальнювати інформацію та робити висновки; здатність аналізувати, висувати припущення, висловлювати власну думку; своєчасно змінювати емоційний тон розмови відповідно до ситуації спілкування; уміння складати речення та доповнювати розповідь.
- Виховна: виховувати у дітей повагу один до одного; дружні стосунки під час групової організації; дбайливе ставлення до навколишнього світу; бажання пізнавати та цікавитись новим; уважність та спостережливість.

Обладнання: магнітна дошка, відео-проектор із записом березової галявини та співом птахів.

Матеріали: іграшковий заєць, зображення різних листяних та хвойних дерев, лісових птахів, д/гра «Буває не буває», д/гра «Доповни розповідь», д/гра «Назви слово».

Хід заняття:

Вих. Доброго дня, малята. Яка сьогодні гарна сонячна погода. Та от, поки йшла до вас, посеред дерев на траві біля садочка побачила жовті листочки. Чому листочки змінили колір, та ще й опали?

Відповіді дітей: Осінь на дворі.

Чутно плач...

Вих. Ой, діти, хто це плаче?

За магнітною дошкою сховано іграшкового зайчика (який плаче). Вихователь дивиться в різні сторони разом із дітьми, шукаючи очима того хто плаче.

Вих. Діти, придивіться навколо себе, може ви побачите хто це так горює!

Вихователь зазирає за магнітну дошку і дістає звідти зайчиська.

Вих. Маленький, це ти так плачеш? Що трапилось?

Зайч. Так, це я... Я грав з мамою на галявині. Ми збирались у гості до білочки, тому вирішили назбирати їй грибочків. Шукаючи найсмачніші та найзапашніші, відстрибнув від мами і загубився...

Вих. Не плач, зайчику, ми тобі допоможемо повернутись додому. Діти допоможемо вуханю знайти свою маму?

Діти погоджуються.

Вих. Діти, а де живуть зайці? (Діти відповідають: у лісі) Так, в лісі у норі. А хто мені підкаже, що таке ліс?

Відповіді дітей:

- У лісі ростуть різні дерева, кущі, трава та інші рослини.

- У лісі живуть дикі тварини та птахи.
- Також у лісі багато комах, жучків та павучків.

Вих. Зайчику, чи діти вірно ліс описали?

Зайч. Так. Це мій дім.

Вих. Зайчику, а як виглядає твій дім? Може ти пам'ятаєш на якій галявині він знаходиться або біля якого дерева?

Зайч. Він теплий та затишний... А що дерева якимось відрізняються?

Вих. Так, звісно. Діти, які бувають дерева?

Відповіді дітей: хвойні та листяні.

Вих. У мене в руках зображення дерев (дуб, береза, липа, клен, ялина, сосна, кипарис). Допоможіть зайчику, покажіть, яке дерево хвойне, а яке листяне? (Зображення прикріплюємо на магнітну дошку, поділену на дві половинки). А чим вони різняться між собою?

Відповіді дітей:

- Хвойні дерева – не мають листків, а замість них зелені голки – хвоїнки.
- Взимку голки не осипаються. Їх називають ще вічнозеленими.
- Листяні дерева – мають листочки, які восени змінюють колір та опадають.

Вих. Влучно сказали, молодці! А як же змінюється листяний покрив у дерев із переходом від однієї пори року до іншої?

Гра «Буває не буває»

Мета: розвивати спостережливість та уважність

Хід роботи:

Вихователь викладає перед дітьми карточки з зображенням дерев у зимовий, весняний, літній та осінній періоди (їх правильні зображення у наведені пори роки). Також додає не існуючий варіант жовтого та червоного листяного покриву на дереві влітку, квітуче дерево восени (липа) та поява нових листочків взимку). Вигадані зображення дерев додаються в ланцюг подій, а не окремо у кінці. Задача дітей віднайти неправильне зображення та прокоментувати свою думку стосовно цього вибору.

Вих. А тепер, вуханю, що скажеш? Біля листяного чи хвойного дерева твоя домівка?

Зайч. Біля листяного. А от якого саме не пам'ятаю...

Вих. Може ти пам'ятаєш хто поряд із вами живе, сусідів?

Зайч. Так, білочка Галинка. До неї ми і збирались із мамою у гості.

Вих. Діти, давайте складемо речення про білочку. Зробимо звуковий аналіз слова «білочка» та порахуємо кількість звуків та складів у слові.

Діти сідають за столи. Будують речення (описують білочку), роблять звуковий аналіз слова та визначають кількість складів у слові.

Вих. Молодці, ви гарно впорались із завданням. А, які ще дикі звірі мешкають у лісі? Пропоную прослухати та розгадати загадки про лісних мешканців.

- ✓ Хитра сестричка має руду шорстку, довгий пухнастий хвіст, гострий зір, добрий нюх. Любить поцупити курочку (Лисиця).
- ✓ Влітку мед полюбляє та ягоди збирає, взимку спить та лапку смокче. Сам великий та клишоногий (Ведмідь).
- ✓ Схожий на собаку, сірий, має гострі ікла. А як виє на луну, то всім стає лячно (Вовк).

Згадали деяких лісних звірів. А про їжачка забули... Давайте разом складемо про нього невеличку розповідь.

Гра «Доповни розповідь»

Мета: сприяти умінню складати речення та формувати невеличку розповідь, використовуючи слова, які позначають характеристики та дії.

Хід роботи:

Дітям необхідно продовжити оповідь вихователя. Для цього педагог надає навідні запитання, опираючись на які дошкільники зможуть скласти розповідь. Вихователь починає промовляти: «Білочка маленька... (Якого кольору шорстка? Який в неї хвостик та вушка? Де мешкає? Що полюбляє куштувати? Як готується до зими?»)

Зайч. Згадав, згадав... Поряд з білочкою, біля сусіднього дерева, серед кущів жив невеличкий, але співучий та голосистий птах.

Вих. Що це за птах такий співучий? Діти, як гадаєте?

Відповіді дітей. Соловей.

Зайч. Та він покинув своє гніздо і полетів далеко у теплі краї. Невже йому тут холодно, не розумію...

Вих. Малесенький, ти напевно не знав, що птахи бувають перелітні та осілі!? Пропоную пограти у слова. Згадаємо назви відомих нам птахів.

Гра «Назви слово»

Мета: продовжувати розрізняти звуки та підбирати слова до них.

Хід роботи:

Вих. Наприклад, я називаю звук «с». Пригадаймо в назві яких птахів перший звук «с» (соловей, снігур, сорока, синиця). Наступний звук «ч» (чайка, чапля). Далі згадаємо назви на «л» (ластівка, лелека). І на останок звук «г» (горобець, голуб).

Добре пограли. Але які ж все таки птахи перелітні та осілі? Хто зайчику допоможе дізнатись? Яких птахів ми називаємо перелітними? І чому?

Відповіді дітей.

- З настанням холодів, пташкам стає дуже холодно.
- Їм нічого їсти і деякі з них відлітають у теплі краї.
- Першими відлітають ті, що полюбляють їсти комах.
- Пізніше, що живляться рослинами.

Вих. Добре, розумнички. Зайчику, чи ти знаєш, які пташки відлітають, а які всю зиму залишатимуться із вами у лісі?

Зайчик хитає головою: «Ні».

Вих. Що ж малесенький, ми тобі розкажемо. Так, дітки!?

Відповіді дітей.

Перелітні птахи: соловейко, зозуля, жайворонок, шпак

Осілі птахи: дятел, сорока, снігур, дрізд, шишкар

Зайч. О, як я багато від вас сьогодні дізнався. А от маму свою так і не знайшов...

Вих. Вуханю, а які саме грибочки ви із мамою збирали?

Зайч. Мама їх назвала підберезниками. Казала, що білочка Галинка дуже любить ці грибочки на зиму сушити. А на нашій галявині їх більше всього.

Вих. Малята, давайте загадаємо, а де можуть рости підберезники? Біля яких листяних дерев їх можна знайти?

Відповіді дітей. Береза. Тому їх так і назвали...підберезники.

Вих. Щож, рушаймо із зайчиськом до березової галявини.

Вихователь включає проєктор, демонструючи коротеньке відео березової роши. Лунає в цей момент запис співу птахів лісових. У підніжжя дерев подекуди видно грибочки – підберезовики. Заячик разом із дітьми «споглядає» відео і викрикує:

Зайч. Так, це наша галявина, а он там за високою березою наш дім, і там моя мама!

Вих. От, і добре. І гарну справу зробили – зайчику допомогли знайти свою маму і домівку, і про ліс згадали та весело пограли.

Третім етапом спільної роботи закладу дошкільної установи та батьків вбачаємо у зустрічах в груповому осередку з метою поділитись власним досвідом та навчити дошкільнят чогось нового та незвичного. Від кожної родини, наприклад, один раз на місяць, батько чи мати проводитиме майстер-клас зі свого улюбленого хобі, враховуючи вік дітей та техніку безпеки. Це може бути: техніка малювання, вироблення оригамі, вітальних листівок, ліплення із глини, досліди та експерименти, цікаві розповіді від батьків за їх професійним спрямуванням з використанням макетів та іншого наочного матеріалу, приготування нехитрих та легких страв.

Із дозволу адміністрації на випікання в духових шафах закладу дошкільної освіти, можна навіть приготувати із дітьми тісто на булочки чи

кекси та їх випекти, зробити піццу із готового тіста та заздалегідь підготовленої начинки. Разом покуштувати приготовлені смаколики або завернути кожній дитині у індивідуальне пакування та покласти до шафки (лише ті, які можуть зберігатись без холодильника). А вже батьки вдома вирішать чи можна це куштувати їх дитині чи ні.

Такі майстер-класи наблизять батьків до дошкільної установи, спонукатимуть їх приймати активну участь у житті їх дітей за межами власного житла, родинного кола. Під час проведення цих зустрічей діти пізнаватимуть щось нове, проявлятимуть інтерес до спілкування, наслідування та колективної взаємодії. А головне - активне, живе, не вимушене спілкування всіх задіяних сторін. Збагатиться словарний запас дошкільників, покращиться зв'язне та діалогічне мовлення.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

В третьому розділі кваліфікаційної роботи було обґрунтовано необхідність проведення опитування серед батьків вихованців. В результаті якого, яке мало спрямування на виявлення особливостей співпраці між закладом дошкільної освіти та сім'єю з проблемного питання розвитку мовлення дошкільників, дійшли до таких висновків.

Завдяки проведеному анкетуванню батьків дошкільників ЗДО №72 м. Кривого Рогу, здійснили аналіз ступеня зацікавленості батьків у співпраці з дошкільною установою з питань мовленнєвого розвитку дітей і дослідили власну батьківську обізнаність та зацікавленість з даного питання. Виявили три групи батьків, які мають різні бачення цієї проблеми. Тому важливо для вихователів індивідуально підходити до роботи з кожною сім'єю дошкільників, враховуючи інтереси дитини.

Обґрунтували ефективність проведення семінару-тренінгу з теоретичної (п.3.2) та практичної сторони. Виділили його серед інших форм взаємодії як оптимальний інструмент для спільної роботи між закладом

дошкільної освіти та сім'єю щодо розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Це пояснюється його невимушеністю та здатністю моделювати ситуації для вирішення поставленого завдання, а також створювати оптимальне середовище для спільної роботи між батьками та фахівцями дошкільного закладу. Також не менш важливим вбачаємо формою співпраці проведення відкритого заняття із розвитку мовлення. Конспект якого наведено у кваліфікаційній роботі.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши сучасну наукову літературу, що стосується проблеми, яку розглянуто в кваліфікаційній роботі, встановили, що це питання вже детально досліджено та обґрунтовано. Аспекти співпраці між закладом дошкільної освіти та сім'єю у напрямку розвитку мовлення дітей дошкільного віку вивчали як видатні вчені минулого, так і сучасні дослідники з психолого-педагогічного напрямку. Та незважаючи на численну кількість опублікованих праць, наукових збірників та статей з цієї теми, проблема взаємодії і досі залишається актуальною.

У першому розділі кваліфікаційної роботи проведено теоретичне обґрунтування досліджуваної теми. Обґрунтували особливості розвитку мовлення у дітей дошкільного віку і виявили, що мовлення є основою їхнього психічного розвитку, від якого залежить їхня загальна успішність у всіх аспектах розвитку. Рівень мовленнєвого розвитку дошкільника впливає на його подальше навчання у школі та соціалізації. Мовлення виступає важливим засобом комунікації та взаємодії з навколишнім світом, що дозволяє дітям досліджувати оточення та набувати необхідні знання і навички для майбутнього життя. Вплинути на розвиток мовлення дитини можуть як батьки так і вихователі, за умови відповідального ставлення до освітнього процесу, достатньої педагогічної підготовки та зацікавленості у вирішенні цього питання.

Обґрунтували важливу роль сім'ї у розвитку мовлення дошкільників. Сім'я є особливим і складним соціальним середовищем, призначенням якої є виховання та розвиток дитини. Головна причина впливу сім'ї на дітей полягає в тому, що перші мовленнєві задатки дитини саме у родинному колі найсильніші та найстійкіші. Перші три роки життя дитини є визначальними у мовленнєвому розвитку. Вагомий вплив у цей період на розвиток мовлення має мати, так як спілкування із нею починається вже з перших днів народження дитини. Не менш вагомий вплив на мовленнєвий розвиток

мають і інші члени родини з найближчого оточення дошкільника. Тому дорослим важливо відповідально підходити до питання взаємодії з дитиною у напрямку мовлення. Важливо створити всі умови для повноцінного розвитку та виховання дитини, оскільки їхнє мовлення та емоційність, яку вони вкладають у вираження своїх думок є найкращим прикладом для наслідування власними дітьми.

Визначили, що не менш важливим є вплив дошкільної установи на розвиток мовлення дошкільників. Вважаємо, що в оволодінні мовленнєвими навичками, які є важливими для спілкування та пізнання світу, дитина отримує одне з найбільших досягнень протягом дошкільного віку. Переконані, що вихователь відіграє ключову роль у розвитку мовлення та поповненні словникового запасу дітей, оскільки він проводить багато часу з ними і має педагогічний вплив на їхнє мовлення. Мовлення педагога та його педагогічна обізнаність важливі для успішного вивчення та розвитку мови кожним дошкільником.

Визначили особливості співпраці між дошкільним закладом та сім'єю у справі розвитку мовлення дітей. Виявлено, що ця співпраця є актуальною проблемою, оскільки сім'я і дошкільний заклад мають важливий вплив на формування уявлень дитини про навколишній світ та мовлення. Важливо, щоб їх взаємодія дала поштовх до успішного розвитку мовлення дітей.

Провели анкетування в електронному форматі використовуючи GOOGLE форми, яке виявило ступінь зацікавленості батьків у співпраці з закладом дошкільної освіти для розвитку мовлення дітей і встановили, що на жаль, не всі батьки наразі готові активно співпрацювати з вихователями щодо цього питання. Обурливим також виявилась незацікавленість родин вихованців у цьому напрямку стосовно власного саморозвитку з досліджуваного питання, яке має прямий вплив на здобуття та розвиток мовленнєвих навичок власних дітей.

Обґрунтували важливість проведення зустрічей з батьками дошкільнят у вигляді тренінгів, як форми спільної роботи між дошкільною установою та

сім'єю для розвитку мовлення дітей. Встановлено, що тренінги, які спрямовані на покращення співпраці і обмін знань, можуть сприяти встановленню довірливих відносин між батьками і педагогами, що в свою чергу, допоможе вплинути на покращення розвитку мовлення дошкільників та піднести на інший рівень родинне спілкування. Також не менш важливим є відкрите заняття із розвитку мовлення для батьків вихованців. Яке можна провести як у груповій кімнаті дошкільної установи. Та зважаючи на неможливість скупчення людей у ЗДО, вихователь після проведення заняття має можливість надати кожній родині в особисті повідомлення відео роботи саме їх дитини з необхідними рекомендаціями (якщо такі будуть).

Отже, наше дослідження завершилося успішно, і ми бачимо перспективи для подальших досліджень у цьому напрямку, зокрема, в подальшому детальному вивченні процесу співпраці між закладом дошкільної освіти та сім'єю з розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аніщук А. М. Вплив сім'ї на формування мовленнєвого самовираження дошкільників. *Wspolczesna rodzina jako srodowisko opiekuńczo-wychowawcze* : РР Lisenko М. М., 2017. Рр. 143-156. URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/handle/123456789/39>
2. Антипін Є., Чермошенцева Н. Підтримка сім'ї у психофізичному розвитку дітей передшкільного віку як теоретична проблема дошкільної освіти : наук. жур. «Молодий вчений». Вип. 10 (86), 2020. С. 102-106. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/ua/archive/86/>
3. Афтаназів В. Напрями і зміст співпраці вихователя з батьками дошкільників : наук. журн. вип. 4 «Освітній простір України» / ДВНЗ Прик. нац. у-т ім. Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2014. С. 115-120. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/files/Visniki/osvitaua4.pdf>
4. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). МОН. URL: [Pro_novu_redaktsiyu_Bazovoho_komponenta_doshkilnoyi_osvity.pdf \(mon.gov.ua\)](http://mon.gov.ua/pro-novu-redaktsiyu-bazovoho-komponenta-doshkilnoyi-osvity.pdf)
5. Бевз В., Главник О. Основні положення щодо проведення тренінгів : стаття. URL: <https://osvita.ua/school/method/technol/598/>
6. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови : підручник. Київ : Вища школа, 2007. 542 с. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/dspace.pdpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/8278>
7. Богуш А. М. Компетентнісний підхід до мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Київ, 2009. С. 119-122. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/download/2135/1956>
8. Богуш А. М., Аматьєва О. П., Хаджирадєва С. К. Культура мовленнєвого спілкування дітей дошкільного віку : Метод. посібн. Одеса : ЮНЦ АПН України, 2003. 251 с.

9. Богуш А. М. Мовленнєвий портрет п'ятирічної дитини. Київ : Дошкільне виховання №7, 2013. С. 6-10.

10. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах : підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2006. 304 с.

11. Вікові характеристики мовленнєвого розвитку дитини. / КУ «Краснокутський інклюзивно-ресурсний центр». URL: <https://krasnokutsk.irc.org.ua/vikovi-harakteristiki-movlennevogo-rozvitku-ditini-14-59-04-21-04-2020/>

12. Гавриш Н. В. Мовлення дитини. Дошкільне виховання №3, 2021. С. 22-25.

13. Дорофєєва О. В., Стахова Л. Л. Співпраця дошкільного навчального закладу з сім'єю дитини, яка має мовленнєві порушення. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції. Суми : ФОП Цьома С.П., 2017. 194 с. URL: https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/4331/1/ilovepdf_com-63-65.pdf

14. Етапи мовленнєвого розвитку дитини : Департамент освіти та науки Івано-Франківської міської ради, 2014. URL: http://osvita-mvk.if.ua/content&content_id=1237

15. Етапи мовленнєвого розвитку дитини (тезис від спеціаліста). : Тернопільський обласний центр комплексної реабілітації. URL: <https://tockr.te.ua/1449>

16. Єсьман І. В. Інноваційні форми роботи з батьками учнів у сучасному освітньому закладі. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі : зб. наук. праць / редкол. : Т. І. Сущенко та ін. Запоріжжя. 2009. Вип. 2. С. 161-165.

17. Жаровцева Т. Г. Мовлення батьків як взірець правильності мовленнєвого розвитку дошкільників. Науковий вісник Південно-

українського нац. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського. Одеса. 2013. №1-2. С. 48-49.

18. Завязун Т. Розвиток мовлення дошкільників як проблема сучасної вікової психології : КЗ «Житомирський ОІППО» ЖОР. URL: <http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Lukacova3/subor/Zavyazun.pdf>

19. Залізник А., Гаврилюк С. Педагогічна взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї у вихованні дітей дошкільного віку : збір. наук. пр. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. Вип. 1(3). Ч. 2, 2020. С. 64-65.

20. Закон України «Про дошкільну освіту», стаття 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>

21. Збірник наукових і науково-методичних праць студентів до III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації» / упорядн. О. В. Ковшар, І. Є. Іншакова. Вип. 14. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. URL: <https://drive.google.com/file/d/1QAIfrzIPymXEdjV3UaYeI1IhlsYbWDtZ/view?usp=sharing>

22. Іншакова І. Є. Вплив сім'ї на всебічний розвиток особистості дитини. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Вип. 44, 2013. URL: <https://docplayer.net/43968775-Udk-inna-inshakova-vpliv-sim-yi-na-vsebichniy-rozvitok-osobistosti-ditini.html>

23. Каньоса Н. Г. Теорія та методика співпраці ДНЗ з родинами : навч.-метод. посіб. / КПНУ ім. Івана Огієнко, 2015. 121 с. URL: <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/Kanosa-N.H.-Teoriia-ta-metodyka-spivpratsi-DNZ-z-rodynamy.pdf?id=e0ded606-2f7f-48fa-94a1-e157029ed6d1>

24. Ковалевська Н. Співпраця ЗДО і сім'ї у процесі формування уявлень про професії у дітей дошкільного віку. Теорія та практика навчання і виховання. № 78, 2021. С. 27-31. URL: <http://pednauki.pnpu.edu.ua/article/view/249782>

25. Колосова І. Вимоги до якості мовлення педагога дошкільного

закладу : Дошкільне виховання № 3. 2010. С. 11-13.

26. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві) : навч. посіб. Київ : Освіта, 1998. 225 с.

27. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка родинного виховання : навч. посіб. Київ : Знання. С. 21-28.

28. Литнєва В. Є., Колесник Н. Є., Завязун Т. В. Підготовка фахівців у контексті становлення Нової української школи : збір. наук. праць. Житомир: ФОП Н. М. Левковець. С. 209-212.

29. Луценко І.О. Підготовка майбутніх вихователів до формування комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку : монографія. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. 392 с.

30. Лященко М. Взаємодія батьків та педагогів – необхідна умова для виховання нового покоління. Рідна школа. 2011. № 11. С. 71-74.

31. Новоселицька Н. І, Ковалевська Н. В. Форми взаємодії вихователів з батьками з розвитку мовлення дітей дошкільного віку в умовах сучасного ЗДО. Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі: зб. наук. праць. Полтава: ФОП Цьома С. П., 2019. Вип. 3. С. 138-143. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15522/1/31.pdf>

32. Основні функції сучасної сім'ї. Сім'єзнавство URL: <https://stud.com.ua/53431/sotsiologiya/osnovni funktsiyi suchasnoyi simyi>

33. Піроженко Т.О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 152 с.

34. Психолого-педагогічний супровід гармонійного розвитку дитини в загальноосвітніх закладах: збірник матеріалів ІІ Всеукраїнського науково-методичного семінару для науковців, практичних працівників та студентів / гол. ред. І. П. Рогальська-Яблонська та ін. Умань: АЛІМІ, 2014. С. 29-30.

35. Рекомендації МОН щодо організації діяльності закладів дошкільної освіти у 2022/23 навчальному році. URL:

<https://mon.gov.ua/ua/news/rekomendaciyi-mon-shodo-organizaciyi-diyalnosti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-202223-navchalnomu-roci>

36. Рібцун Ю. В. Співпраця вчителя-логопеда з батьками : молодша логопедична група для дітей із ЗНМ : Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання. 2011. № 1. С. 33-37.

37. Страшко С. В. Тренінг як організаційна форма навчально-виховної роботи : Київ : Освіта України, 2006. С. 29-30. URL: https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/09/Treninh-iak-orhanizatsiyina-forma-NVroboty_Strashko.pdf

38. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ : АКТА, 2012. С. 73-74.

39. Тищенко С. В. Методи емоційного стимулювання у роботі учителя-логопеда з батьками : Логопед. 2016. №4. С. 43-44.

40. Фірсова І. Б. Особливості взаємодії дошкільного навчального закладу з сім'єю щодо питань розвитку мовлення дитини : Спеціальна освіта. 2012. №3. С. 122-129.

41. Форми взаємодії закладів дошкільної освіти із сім'єю з питань формування здоров'язбережувальної компетенції в дітей дошкільного віку : Інноваційна педагогіка : наук. жур. Вип. №13. Т. 2. 2019. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/29909/61651.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

42. Що таке тренінг та яким він може бути? : TEACHHUB Незалежна Освітня Корпорація. URL: <https://teach-hub.com/scho-take-treninh-ta-yakym-vin-mozhe-buty/>

43. Янова В. М. Педагогіка співробітництва: сутність, ключові ідеї, форми та методи [Електронний ресурс]. Форуму педагогічних ідей. 2012. 73 с.

44. INNOVATIVE DEVELOPMENT OF SCIENCE, TECHNOLOGY AND EDUCATION : Proceedings of I International Scientific and Practical Conference Vancouver, Canada 19-21 October 2023. URL: <https://sci->

conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/10/INNOVATIVE-DEVELOPMENT-OF-SCIENCE-TECHNOLOGY-AND-EDUCATION-19-21.10.23.pdf